

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו החתן הת' מאיר חיים שי' עב"ג הכלה מרת סימא שתחי'

התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידנו ומכירנו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך את צאצאינו שיחיו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בתור הבעת תודה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מוגשת בזה תשורה מיוחדת – מיוסד על הנהגתו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ שחילק 'תשורה' בחתונת כ"ק אדמו"ר, הכוללת:

(1) אגרות-קודש שיש בהם תועלת לרבים שנשלחו: א) להרה"ח ר' יקותיאל זוסמאן ע"ה ריבקיין – סב החתן. ב) הרה"ח ר' מאיר חיים ע"ה חייקין אבי סב החתן. ג) הרה"ח ר' מנחם שמואל דוד הלוי ע"ה רייטשיק סב הכלה. ד) מרת אסתר לאה ע"ה קליין – סבתא של הכלה.

(2) תשובה מהרה"ח ר' מאיר חיים ע"ה חייקין. וכמה שיעורים שנאמרו בהיותו ר"מ בישיבת תות"ל מאנטרעאל.

(3) פאקסימיליא ממגילת י"ט כסלו עם הגהות ותיקונים בכתי"ק אדמו"ר.

האל הטוב הוא ית' יברך את כבודו ואת אנשי ביתו יחיו בתוך כלל אחב"י בברכות מאלופות מנפש ועד בשר, ובמיוחד בברכה העיקרית שנזכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית "שמחת עולם על ראשם", בהתגלותו המיידית של כ"ק אדמו"ר.

משפחת קליין
לאס אנג'לס

משפחת ריבקיין
קראון הייטס

ב"ה, י"ג ניסן ת"ש
 לייקוואוד.

אל התלמיד מר שמואל דוד
 שי"ר ייטשיק.

שלום וברכה!
 במלאת על כתבו אדות אביו של
 השי"ת יוציאון מן המיצר אל המרחב ויזמין
 לו פרנסתו ברוחה.

יעד השי"ת להתלמיד מר נח יצחק
 שי"ת בהדרוש לו גשמיות וברוחניות.

בשכ"ק אדמו"ר שליט"א
 מו"ר *[Handwritten Signature]*

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
 770 EASTERN PARKWAY
 BROOKLYN 13, N. Y.
 BLOCUM 6-2818

זוסת יצחק שניאורסאהן
 ליובאוויטש

ב"ה י"ב מ"ח תש"ח
 ברוקלין.

אל תלמידי יקירי וחביבי נ"ח
 אי"א מוהר"ר שמואל דוד שי"ת

שלום וברכה!
 במענה על שאלתו ידעתי והונו מייקר
 עבודתו החרוצה לעורר על עיני לימוד בישיבה
 ומכאן ומסביר רבנים ענין היזק לומדי תורה
 וביחוד לעורר בדברים מסודרים ולבאר עד כמה
 נוגע בחיי הוער שהמלמד יהי' יר"א והשי"ת
 יעזרו להסדר בשידוך טוב ובפרנסה נהרחה
 בגשמיות וברוחניות

המברכו
[Handwritten Signature]

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

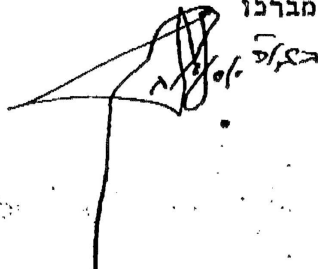
יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה כ"ו כסלו תש"ח.
ברוקלין.

אל תלמידי יקירי וחביבי ה"ח
אי"א מוה' מנחם שמואל דוד שי'

שלום וברכה!
במענה על כתבו השי"ח יחזק
אח בריאותו ויזמין לו שידוך המופשר למנין
ויסחר בטוב ויצליחו בעבודתו בנו"ר.

הדו"ש ומברכו

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

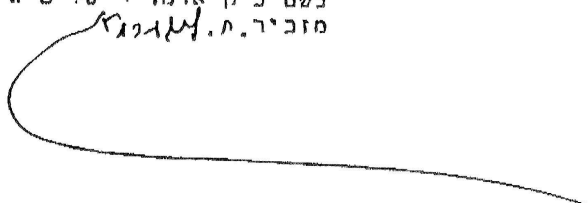
יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה כ"ו אייר תש"ח.
ברוקלין.

תלמידי ירידי הרב ונ"ח אי"א
מוה' מנחם שמואל דוד שי'.

שלום וברכה!

כמענה על שאלתו אודות הצעה
השידוך עם מרח לאה חתי' ראפאפארט כללוח
ההצעה נכונה היא אל הפועל אמנם בדבר
הצעה הנדוניה והוצאות הסחרות צריך להיות
כהסכום שהציעו חחלה והשי"ח יצליחם בנו"ר.
כשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר. ח. מ. ג. ג. ג.

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

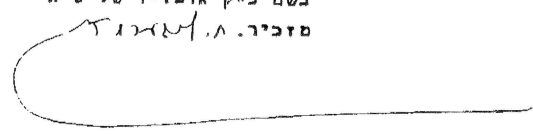
ביה"ב' שבת תשי"ט.
ברוקלין

ידידי הרב ווי"ח אי"א מוה"ר
מנחם שמואל דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על כתבו כי נוסע הנהו ידידי
בנטיעה זמנית לאיזה מקומות הסמוכים נכון הוא,
ובעזרתו ית' צריך לבסוע עם זוגתו הרבנית תחי'
ללא-אנדזעלעס ומזמן לזמן יבקר במקומות הסמוכים
לשם כפי אשר ימצא לשוב לרגלי עניני עבודתו
והשי"ת יחזק את בריאותם ויצליח בעבודתו להעיר
לב ידידינו אביש ויראי אלקים ד' עליהם יחיו
בכל דבר טוב וסועיל להיזק דרכי החסידות
וחיזוק בני תורה וישפיע להם השי"ת שפעת חיים
וברכה סרובה בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכ"ר. א. א. א. א.

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה י"ז סיון תש"ס.
ברוקלין.

ידידי תלמידי הרב ווי"ח אי"א
מוה"ר מנחם שמואל דוד שי'

שלום וברכה!

מכתיב נכון הניעני והחענתי
מפעולותיך הטובות ובכרי החסעוררות נרבים
ועם יחידים. השי"ת יצליחך בעבודתך חבי'
גדולה ורצויה למקום ב"ה וחשדל לחרתיב חוג
ההיכרות עם חבעלי כחים ובני ביחס געפינען
אין יעדערן א מעלה. דער עיקר העיקרים פון א חב"ד
חסידות'ן עובד איז קענען און ליגן אין מקרב
זיין און מחבב זיין א אידן און געבן אים
א קלוגען דרך ואופן ווי אליין צו שטייבן
אין טוב און ווי צו מדריך זיין בני ניהו.
השי"ת יחזק אח בריאותך ובריאות
זוגתך הרבנית תחי'

ברוך ה' אלהינו אברהם

גאון וכוונתו

תשורה משמחת נישואין - כ' אדר שני תשס"ח

נגדל שניאורסאהן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
 Office Address:
 Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
 BROOKLYN 13, N. Y.
 HYadlnh 3-9250

בי"ה ד"ה מנחם חשי"ב
ברוקלין

הנהי"ח הו"י"ח אי"א נוי"ם עוסק
בצי"צ באסונת וכו' מוה"ר
מנחם שמואל דוד שי' הלוי שרי"ר.

שלום וברכה
 מוסגים מנצבי הסקנה על הני"ן שללה, ובמח בסקונת
 חזקוקים לחוספת המורה, הרי ימצא האו"ח"ות הממאי"מות, וכו'
 ית"י עם הי"עו לחצ"ית בזה - *הצ"ח ע"י ר"מ* זע"ה יצ"ה

אחכה לבשוי"ם ע"ד החוערות דיי"ם כמלו שבערכו,
 וע"ן חוברת י"ם כמלו ע' ד"ה הערה ג'.

בברכה הצלחה בעבודתו הקדש וחוסן
 גם בענייניו הפרטיים *ל' אדר*

ני"ב: במח שומר בריאותו כדבעי, וע"ה מה
 שנדרשו בהיותו כאן, ונא להודיעני
 גם ע"דו ובלי משוא פנים. *ל' אדר*
 אבי"ת ל"ן ד"ר גד"ל, א"ס ית"י זכ"ה
 א"ג ת"י, נכון הוא.

טאהן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
 Lubavitch
 770 EASTERN PARKWAY
 BROOKLYN 13, N. Y.
 HYadlnh 3-9250

בי"ה כ"ד חסון חשי"ב
ברוקלין

הנהי"ח הו"י"ח אי"א נוי"ן עוסק בצי"צ
 וכו' מוה"ר מנחם שמואל דוד שי'
 הלוי שרי"ר.

שלום וברכה
 מאשר הנני בזה קבלה ממכתבו מ"כ חסון, בו מודיע
 סו"ם ע"ד פעולותיו הטובות אף כי בקיצור נמרץ יתיר שיה"י
 זה להחללה טובה.

כוחב במכתבו דאי"ג שנפגש עם אינושינער שנעשה
 לשומר חומ"צ, ומוסגים העתק ממ"כ בכחב המדינה שכדאי להמציא
 להני"ל, וישאל אותו (כמובן מדעה עצמו) חס"ד בזה וכו'.

כן מזכיר במכתבו ע"ד החמ"ם אפרים דוד שי'
 בו"מלגרי"ן, וכבר בא העה שי"וצרכו לעוררו ע"ד השפעה וזחדות
 נוספת ולא ע"ד עניינים עיקריים, והעיקר שי"זכור ויחפור ע"ד
 כוונה ענין החמ"מים שצריכים להיות נרות להאיר דוקא, ובמח
 בהכירו אותו ימצא האו"ח"ות הממאי"מות אשר סוכ"ם ז"ל עם ד"ס
 דורכנעמען, וידוע ג"כ מהגם כ"ק סו"י"ח אדמו"ר (וכמ"דו"ם שנעשה
 ג"כ בה"י"ם י"ום) אשר אף שאפי"ח לחם הוא דבר נחוץ, אבל היכול
 להתקט בעניינים דאבנים טובות ומרגליות, וחמ"ת זה מהעסק הוא
 בהני"ל, הי"ז שלא כדבעי כלל וכלל.

בברכה הצלחה בעבודת הקדש בכלל ובענייניו
 הפרטיים, וכמובן שמעט הנני על מה שמשתמט
 במענתו על מה שכתבתי לו אודות בריאותו
 ושמירתה בזה, בברכה

ני"ב: מוסגים הרשימה שהי"ל לי"ם הגאולה
 וחסונתה י"ב וי"ג חסון שעברו,
 ובמח יזכה בה אה הרבים.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYachin 3-9250

שניאורסאחו

י"ט

מגיד
ג.

ג"ה, כ"ו מניאן השי"ב
ברוקלין.

הרה"ח חתיה אי"א נוי"ג עוסק בא"צ וכו'
מוחיר מנחם שמואל רוד שי"י תלוי שד"ר

שלום וברכותו

במענה על מכתבו - בלי תוראת זמן תכהיבה - אשר רצונו הטוב
לבוא לכאן על ימים נוראים תבעיל, וגם זוגתו חת"י מסכמת על זה, וכמו
שה"י אשתך.
תנה לך - כיון הדבר - וכלי שכתב באה העה שימצא - על - על
אשר, עכ"פ במקצת, ידבר דברי החקירות במשך ימים הנוראים תבעיל וכלי
קשי"ח, בביאור שונים, בלעם אנדוועלעט, וידוע הטובא בכ"פ ברא"ח, ומובן
גייב בשכל אנשי בטמטות, או א גומער גר סועל און א גומער סלמד אין דער
סלמד את התלמיד ואת הנפול שמוכלו לחיזו מועלים בעצמם וילמדו בעצמם,
וכן ח"י מתראו שיטתה את זוגתו חת"י באופן המחאים, כיון שהיא יסע לכאן
על מסך זמן הנזיל, ות"א חשאר ש"י.

חסינ שלו אקראמו על הציון של, כ"פ סו"ח אדמו"ר וצוקלעהת
נבגי"ח וי"ע, ובמה זוגתו חת"י סחבקה מוסן לזמן ע"י תומא המחאים ומסלחת
אח"י תוראותיו, וידוע במה תוראת כ"פ סו"ח אדמו"ר, אשה ע"י שחכנם, לחת
החסי"י לחתיונה, אין כדאי לפרסם הדבר של עבותת, וחסי"ת ימלא את ימיו
הרזונה כשורה ובנקל, וחתי"י תלידה בעתה ובנקנה ובקל.

בברכה הצלחה בעבודתו בקדש ובענייני
חסד"ם - ל"ו ולכל בי"ב שי"ח

ני"ג: שתיקותו בענין מה שכחתי לו זה כמה פעמים, ע"ד שמירת הבריאות
איני יודע מה תירושת, אבל לא זה העיקר, כ"א שיסבור על בריאותו,
וית"י גריא ושלם שוחו, סדרכי חס"ח.

תשורה משמחת נישואין - כ' אדר שני תשס"ח

Tel. President 4-0587
1988

מרכז לענייני הניד

Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

Roos Joseph J. Scarsborough, President

- Chapman, Eric, Chairman
- Rubin, Michael, Secretary
- ... (other names)

ב"ה לייב השון, תשס"ח

לקראת יום הנישואין
של בני הזוג
הנכבד
מר ורעייתו
מרת רחל
ביום
א' אדר שני תשס"ח
בבית
הפרוור
בבני ברק

הוריה אביא כורים עוסק בייצור ובי
מקורסיה שני שויב

שלום וברכה:

מכתבו זה מוזן רב קבלתי, ואתו תמליחה על שנתעכב בתכלי עיני

מרוג הסרדות.

המפרים שבקש, בשלחו לו כסתי הכוללת. חלקה השיחות וזמאמיהם

הם על השכון קרן המאה, כיון שלמי כתבו הם לזכות הרבים, ומשבו

לאשר קבלת החבילות.

זמנה ששאל, במהש במוציג תייב חמיש אשר צגין בלעם בדרך נדבר

האתון הכל במראה הנבואה ושואל מה הכריתו להוציא מידי ששונד דבר

האתון

הנה כחורש השקם בפי, הולכתו ראה בלק, נדליל יש בזה המסוד

שאלות קלות מוד, איך יתכן שתרצה תהיון את המלאך די והנה לא

האנה מי שאינו כביא כמלש שם במוד דביאל ותאכשים אשר היו עפתי

לא ראו, למת לא בדמה לו (לבלעם) המלאך האשורה והרבו פלוחה בלוד

ויגיע מזה התכלית המכוון, לאיזה תועלת הוצרך לממש להתחיל על

דרך המופת שתדבר האתון, והוא מביאר שה' ית' לא יחדש המפשות

ללא צורך, והנה דעת לדיל הוא שזה הענין היי, כפשוטו דלזה אסדתי

שמי האתון היי, המלכיים שבכראו בהייש, והכריתו בעינינו, למ' המוד

ה' ומתעורר כו' ופפרש במיש כמייג

והנה כמשה אבות מוכח הענין כפשוטו, ודיל בתירוק קושיות

הנייל:

(א) איך יתכן שתרצה תהיון את המלאך וזה איא אלא לכביא דבדעיה

כדנאל כנייל.

ולייק עפמיש ברמבין (בראשית יח, ב), הובא במיי האכר כנול כמול

שם, דלראית מלאך איש להיות כביא, או יייל כפני הרמבין (בבבלי

בבבלי), שהאתון חלגישה במלאך או ראתה בו, ולא ידעה מה הענין

בשמה, מפני החרב השלושה כמנהג הבהמות.

דאך דבלעם לא הרגיש ולא ראה גם את החרב שלושה, וזה שיה

עייא הידוע דהמזיקין בעלמים פעדי כביא דכיון דבעלי דעו, וזה שיה

בתיאק להם ששאיב בעית, ודלזה דכפתי (א) ודלזה דלזה (א) ודלזה דלזה (א)

התורה, המלכיים שבכראו בהייש, והכריתו בעינינו, למ' המוד

ה' ומתעורר כו' ופפרש במיש כמייג

והנה כמשה אבות מוכח הענין כפשוטו, ודיל בתירוק קושיות

הנייל:

(ב) למת לא בראה המלאך לבצעם ראשונה וייגיס התכלית המכוון

וליק עייפ המבואר בזהר (בלק רו עייב ואלוך) דיויקעם בלעם היי

עיי האתון, ועיי מעולותיו בת היי רוצה ונבול להמשיך קלה על ישראל,

ולכן היי ציל מתחילה מתורת קסמיו וכשחיו אלו, ויש להעיר גיב כפודיל

(ברבות ז, א) שאילולא בעס הקי כל אומן הימים היי יכול בלעם להתיק את

זמנו, דמוכח כמ' למת דראית המלאך המלכיים שבכראו בהייש, והכריתו בעינינו, למ' המוד

ה' ומתעורר כו' ופפרש במיש כמייג

והנה כמשה אבות מוכח הענין כפשוטו, ודיל בתירוק קושיות

הנייל:

(ג) לאיזה תועלת היי מופת דדבור האתון.

ויייל עייפ חנייל, דעיי האתון היי רוצה לקלל את ישראל, והיי גם בתוך

גם דעל ידה וימנחה עמו דוקא התחיל בשול משבתו (עייפ מרדשל - מכילתא

שמות שו הובא ביליש - בכס דמרה רמזת יחזקי' ומי יריחו, וראה גיב

יליש רמז תשמייה: התחילו תמהיה שרי מואב שראו גם שלא היי כמותו בעולת)

ובחזיג (רש, ב): מאי טגי... כחגי מלין (דאתון) אראי דחייבין ביי

אינון דברבין כו' ובאינון מליין דאתנא איתבזא מן יקריי, ריח אפר כו'

ובמילי דאתני ידע דאתביר חיליי כו' ואלויבנא דליה הילא בבירין דאשרתא

עלייהו רוחא אורא כו'. (וצפיק מתנהומא הוכא ביליש רמז תשמייה: שתי

מי אבהמא שאלו היתה מדברת לא היו יכולין לעמוד בה, וצואת קיו מוכיח

האתון ובלעם). ועייגטיב כחזיג רא, עב.

באיווי כסיים
הרב מנחם שני אורסחה

מכילתא ארין, עייפ איהא ארין כו' ארין, ארין
מכילתא ארין, עייפ איהא ארין כו' ארין, ארין
מכילתא ארין, עייפ איהא ארין כו' ארין, ארין

תשורה משמחת נישואין - כ' אדר שני תשס"ח

Tel. FResident 4- { 0507
1866

מרכז לענייני הניד

Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

RABBI JOSEPH I. SCHNEERSON, President

Chairman, Exec. Committee
RABBI MENAHEM SCHNEERSON

Director
RABBI M. A. HONAKOVA

Executive Secretary
NIRBAK J. MITCHELL, M. A.

ב"ק אדמו"ר שלום"א מלונגון ווישיני
נשיא

יו"ר ועד הפועל:
ח"כ מנחם מ- שינארטמן
מנהל:
ח"כ ח- מ- א- חזקוב
מזכיר ראשי:
ג'והן ג' מונטל

ב"ה פוריקס קמן, חש"ח

הזו"ח, אי"א, נו"ק עוסק בצ"צ וכו'
מהורמ"ח ש"י שו"ב,

שלום וברכה.

מה שהעיר במה שפרש"י (סנה' יז, א; ד"ה מי) שאלדד ומידד לא משום עוזה לא יצאו האהלה, אלא מיראתם שלא יעלה בידם חלק, שהוא היפך פירושו עה"ח (במדבר יא, כז) (א) הנה רש"י בפ"י עה"ח הביא דעת המפרי שהזא ברעה ר"ש בגמרא, ופליגי על הת"ק, אשר את דבריו מפרש בד"ה מי הו"ל. וראה בהוספה לפרש"י, הודפס בעין יעקב סנה' שם, דמוכח כו"ל. (ראה ביל"ש במקומו) דעה שלא הי' כלל קלפי ולקחו מכל שבט ששה ומשבת לזי ארבעה, ומונאם בשמוהיהם) (ב) סו"ל לרש"י לפרש בן דברי ת"ק - פי' זה סוכרת הוא, כי הת"ק אומר בקלפי נשאר, היינו שלא השתתפו אלדד ומידד כלל בקלפי ולא הלכו לקחת הפתקאות. וא"כ, א"ח שהזא מפני שאמרו אין אנו ראוין לאזחה גדולה, וזרי מה' משפט הגורל, א"כ היו צ"ל במזמין שיעלה בידם חלק. ולמה לא השתתפו בקלפי? וע"כ צ"ל שאדרבה נשאר בקלפי מפני שלפי דעתם יעלה בידם חלק. זק"ל.

עונה, אלא אדרבה כו'?
י"ל דלא ניחא לי' לומר דעלה בידם זקן ואעפ"כ נשאר במחנה מפני עוזה, דכיון דכבר נקבעו מלמעלה לנבואה לא הי' להם להמוע מזה.
ועפ"ז-פלוגתא ת"ק ור"ש היא מעין הפלוגתא בברכות (ז, סע"א) אם נעושה משה על שהסתיר פניו או שקבל שכר ע"ז, או י"ל דאפילו למ"ד סוב עשה משה, הוא דוקא מפני שם היתה ראית פנים שא"א בשום נביא (כ"א במשה. עיי"ש בחדא"ג מהרש"א). אבל באלדד ומידד שהיתה האצלת רוח מסשה על ע' זקנים, לכ"ע אין להם להמוע מקבלת נבואה זו, אם נבחרו כבר לזה מן השמים. וזהו מעמי' דת"ק. ור"ש ס"ל דע' זקנים אלו הי' להם ג"כ לדון ולהורות ולנהוג שררה בישראל ולכן גשחמטו. (בשו"ת לחמי הודה ספ"ז הביא דלהזוהר ע' זקנים אלו לא היו במקום זקנים דמ"פ משפטים לדון, כ"א רק להשראת השכינה). ויש להאריך בכ"ז זאכ"מ.

באיחול כס"ס

תשורה משמחת נישואין - כ' אדר שני תשס"ח

ח"י ק"ן = מאנמר עאל

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, ל"ג בעומר תשי"ט
ברוקלין

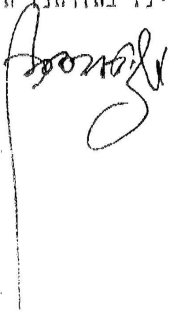
הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"ג מלאכתו
מלאכת שמים מזה' מאיר חיים שי'

שלום וברכה!

במענה להידיעה ההלפונית ע"ד הספול הרפואי שהתחילו,

'הי רצון שיהי' בהצלחה גדולה לרפוי"ק.

ומגלגלין זכות ליום זכאי, הילולא דרשב"י, אשר יום שמחה
גדולה הוא, וכמבואר בכ"מ, וענינו הרי' הי' להביא מן הסתים דאורייתא
אל הגליא דאורייתא, שהוצאות מזה, להביא מהסתים דישראל להגליא דישראל, וא'
ומחיות להגליא רח"ת, חיות כל אחד מהאברים, במצוה עלינו בתורתנו תורת
חיים, שהיות הגוף בריא ושלם *ע"י ה' הו"ו*.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYc 20th 3-8250

סניף נומלל מניאורטאון
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

By the Grace of G-d
5th of Adar 2, 5725
Brooklyn, N. Y.

Mrs. Esther Leah Klyne
124 Leicester Rd.
Salford 7, Lancs.
England

Blessing and Greeting:

I am in receipt of your letter of March 3rd and your previous correspondence, in which you report about the activities of the Neshei Chabad in your community. May G-d grant that you should continue to go from strength to strength in all your activities under the program of the Neshei Chabad.

No doubt you will take the fullest advantage of the forthcoming festival of Purim, especially as it is particularly meaningful for Jewish women, in view of the part played by Queen Esther in bringing about the miracle of Purim, in recognition of which the whole Megillah was named after her.

This is also a particularly timely period to give attention to the matter of spreading and strengthening the daily observance of the Torah and Mitzvoth, especially among the younger generation. For, as our Sages tell us, the miracle of Purim was brought about by the fact that Mordecai gathered around him Jewish children, and imbued them with the spirit of Mesiras Nefesh for Torah and Mitzvoth. In this way it was brought about that "For the Jews there was Light, Joy, Gladness and Honor". May G-d grant you and all the members of your group, with your families, an additional measure of the same, both in the plain sense of these words, as well as in their inner meaning, as interpreted by our Sages, namely "Light - this is Torah," etc.

With best wishes for a happy Purim

With blessing *M. Schneerson*

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
NY 11225

מנחה מפורסמת
ליובאוויטש
770 איסטון פארקוויי
ברוקלין 13 נ. י.

By the Grace of G-d
21st of Elul, 5727
Brooklyn, N. Y.

Mrs. Esther Leah Klyne
c/o Rabbi A. Cousin
7 Durlston Road
Upper Clapton
London E.5, England

Blessing and Greeting:

I duly received your letter of September 22nd.
May G-d grant that you should have good news to re-
port in the matters about which you write.

No doubt you have heard of the Alter Rebbe's ex-
planation of the significance of the month of Elul,
in terms of the following analogy: "There are times
when a king leaves his palace and goes out to meet
his subjects in the field, when everyone, regardless
of his state and station, can approach the king, and
the king receives everyone graciously and fulfills
their petitions. The days of Elul are such a period
when the King of Kings is, as it were, "in the field."
This is, therefore, the proper time to strengthen the
adherence to the commandments of the King, and to re-
ceive a greater measure of the King's blessings.

Wishing you and yours a Kesivo vaChasimo Tovo,

With blessing,

P.S. In reply to your question whether you should tell
any one what you heard from the doctor, you should
ask a Rov and act accordingly.

תשורה משמחת נישואין - כ' אדר שני תשס"ח

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYack 3-9250

מוטם מנוול שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 אסטון פארקווי
ברוקלין, נ. י.

By the Grace of G-d
In the Days of Selicoth,
5728. Brooklyn, N.Y.

Mrs. Esther Leah Klyne
124 Leicester Rd.
Salford 7, Lancs.
England

Greeting and Blessing:

With the approach of Rosh Hashono,
the beginning of the New Year, may it
bring blessings to us all, I send you
and all yours my prayerful wishes for
a good and happy year, materially and
spiritually.

With the traditional blessing of

בתיבה וחתימה טובה

Letter received

Cordially *m. Schneerson*

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYack 3-9250

מוטם מנוול שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 אסטון פארקווי
ברוקלין, נ. י.

By the Grace of G-d
26th of Nissan, 5732
Brooklyn, N. Y.

Neshei Chabad of Manchester
c/o Mrs. Esther Leah Klyne
124, Leicester Rd.
Salford, Lancs. M7 0HB
England

Blessing and Greeting:

I was very pleased to receive your message of
Mazel Tov and good wishes on the occasion of my
birthday.

In accordance with the Divine Promise given to
our Patriarch Abraham, "I will bless them that bless
thee," may G-d reciprocate your blessings and bless
each and all of you and your families from His full,
open, holy and generous Hand, "materially and
spiritually."

With blessing, *m. Schneerson*

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

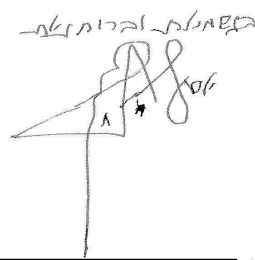
ב"ה, ט' אייר תש"ט.

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר
יקותיאל זוסמאן שי' ריבקינ

שלום וברכה.

במענה על כתבו אודות הפצו לנסוע
לאה"ק ת"ו נכון הדבר והשי"ת יעזרם בנסיעה
כשורה ובהסתדרות טובה מתוך קביעות עתים
לתורה והנהגה ביר"ש וארחות חסידים.

המברכו

בשמחת וברכות

מכתב מהרבי הרי"צ לזקן החתן
ע"ד העתקה לארה"ק

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין נ. י.

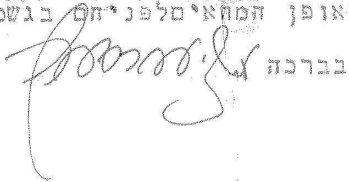
ב"ה, י"ח טבת תשי"ג
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"ינ וכו'
מוה"ר יקותיאל זוסמאן שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ג טבת, בו מודיע
אשר תחליטו לנסוע לארצוה"ב בעת שיזמינו אותם
מהדו"ינט, ומבקש ברכה:

הנה, ע"פ מה שנאמר בהקב"ה שהוא
פותח את ידיו ומשביע לכל חי רצון, וכפירוש
המצו"ד שם, הרי יה"ר מהש"ת שתה"י נסיעתם
כשורה, וליסתדרו באופן המחאי סלפניתם בגשמי' זה
וברוחני' זה.

בברכה

מכתב מהרבי לזקן
החתן ע"ד העתקה
לארה"ב

תשורה משמחת נישואין - כ' אדר שני תשס"ח

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין נ.י.

ב"ה, שלהי אלול, ה'תשס"ח.
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נז"נ וכו'
מוה"ר יקותיאל זוסמן שי'

שלום וברכה! *ל הפ"נ נתגלו.*
ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו
ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע
ברכתי לו ולב"ב שיחיו, ברכת כחיבה וחתימה
טובה לשנה טובה ומחוקה בגשמיות וברוחניות.

ברכה

מוכירות כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

Secretariat of RABBI OF LUBAWITZ

Address: REBETZEN N. D. SCHNEERSOHN

Brooklyn 13, N. Y.
770 Eastern Parkway
SLocum 6-2919

No.....

ב"ה, כ"ק אדר תש"ח
ברוקלין

כבוד ידידנו הנכבד הו"ח אי"א

מוה"ר יקותיאל זוסמן שי'

רייוקין.

שלום וברכה!

שילוחו למעמד הסך \$4

(ארבעה שקלים) ==

נכון נתקבל לבית חיינו שליט"א

ובגלל הדבר הזה יברך השם יתברך אותו ואת בני ביתו
יהיו בשפעת חיים וברכה מרובה בגשמיות וברוחניות, ויאחיל
עליהם אור זכות קדש הקדשים מנפש ועד בשר.
המברכם בשם בית חיינו שליט"א

ת. זוסמן
מוכיר

נתינת צדקה, כנראה, בקשר
עם יום הולדת של אבי החתן

ראשי פרקים מחייו של הרה"ח ר' מאיר חיים ע"ה חייקין אבי סב החתן

נולד בעיירה סמוכה לסנאווסק בשנת תרס"ז, לאביו הרה"ח ר' עזריאל ז"ל, מהמשפחה החסידית חייקין הידועה בעיר פאדאבראנקע, ולאמו מרת שרה ע"ה לבית ליפשיץ משפחה של חסידי ליובאוויטש בעיר גאמעל.

עסק אביו הר' עזריאל היל' במסחר תבואות בכפרים, ואף כי היל' מכובד מאד בכל הסביבה גם אצל הנכרים, הנה מחמת המהפכות והמהומות שהתחילו באותם הזמנים, הוכרח להעתיק לעיר סנאווסק, שם פתח חנות בשותפות עם אחד מגיסיו.

בסנאווסק למדו בניו בישיבה העירונית והנער מאיר חיים הצטיין מאד בלימוד והתחילו כבר להכיר בכשרונותיו המצוינים ובהנהגתו ביר"ש חזקה.

אחרי המהפכה התחילו הקומוניסטים לגזור כל יום גזירות חדשות ובפרט ללחוץ על בעלי עסק פרטים עד שיום אחד החרימו החנות של אביו, ואת אביו לקחו לעבודת פרך, לסולל דרכים ולייבש ביצות, הוא נחלה שם מהצינה ומהלחות ונפטר ממחלתו, בגיל צעיר מאד והבחור מאיר חיים אז רק בן שש עשרה.

הבחור מאיר חיים חשש שהרוחות החדשות שהתחילו אז לנשוב גם בין הנוער היהודי יפריעו לו בלימוד וכו' החליט לנסוע לגאמעל ולגור שם עם דודיו, והמשיך להתעלות שם בתורה ובהנהגה חסידית, גם ניצל ההזדמנות ללמוד אומנות הזביחה בשהותו שם,

בהיותו בגאמעל נודע לו ששיבת תו"ת הגיעה לנעוול וע"כ שם פעמיו לנעוול ללמוד בתו"ת. שם התודע להתועדויות של המשפיעים החסידים, ר' מ"ש חן ר' זלמן משה הרש"ל והרנ"ג,

באותו זמן הורה כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ לארגן מוסד בשם "ועד הרבנים" להקים רבנים, כי הקומוניסטים התחילו לרדוף הרבנים והרבה נאסרו ונשלחו לארץ גזירה, וכמה ברחו לחוץ לגבולות, הבחור מאיר חיים נתבקש להכנס לועד הרבנים ללמוד הוראה, הצטיין במיוחד והוסמך לרבנות ע"י כמה רבנים ובהם הרה"ג הרה"ח המפורסם רפאל נחמן הכהן הי"ד גערמאנאוויטש מנעוול (הידוע בקרב אנ"ש בשם הרב דשצעדרין ולבסוף בריגא).

תשרי רפ"ח נסע ללנינגראד זכה להכנס ליחידות טרם שעזב כ"ק האדמו"ר הריי"צ את רוסיא, והרבי הורה לו לקבל רבנות באיזה עיר אף כי היל' אז עדיין בחור צעיר, וכך אנו מוצאים שבשנת רפ"ט היל' כבר רב בעיר סוראז (פלך וויטעבסק).

ברבנותו בסוראז הצליח מאד, התקבל על כל החוגים, זקנים - היו שם עוד יהודים שראו את הצ"צ - וצעירים, חזרת דא"ח, שיעוריו, ודרשותיו שנאם בסגנון מיוחד משלו, וביחד עם הנהגתו בסבר פנים יפות עם כל אדם, פעלו הרבה לחיזוק היהדות בעיר, דבר שעורר

חמתם של נערי היעווסקציא, והתחילו להצר את פעמיו, נדע לו בדרך נס שמתכוננים לבוא לאסרו, והצליח לברוח משם בעוד מועד באישון לילה

בהוראת כ"ק אדמו"ר המוהריי"צ המשיך לעבוד ברבנות בערי גרוזיא, כיהן במס"נ כרב שו"ב ומוהל, ודאג לתקון המקוואות סידור גיטין שיהי' כדבעי ובכלל חיזוק וביצור כל עניני יהדות.

בשנת תר"צ נשא לאשה את מרת שרה חנה בת הרה"ח המפורסם ר' אלי' שמואל הכהן ע"ה מתלמידי תומכי תמימים שבליובאוויטש, שנשלח לגרוזיא בהוראת כ"ק אדמו"ר המוהריי"צ.

גם בגרוזיא התחילו הקמוניסטים להצר פעמיו ובפרט אחרי שקבע דירתו בעיר טיפליס בירת גרוזיא עד שמצאו עילה לאסרו, והחזיקו אותו כמה שנים במחנה עבודה, גם במאסר המשיך בהנהגתו ביר"ש ובמס"נ ממש בשמירת כשרות שבת והנחת תפילין, וגם אפילו לקרב יהודי ליהדות, היו שם במחנה כאלו שהתנכלו לו אמנם בחסדי השי"ת מצא חן בעיני ראש המחנה וגם האסירים האחרים כיבדוהו והגינו עליו.

אחרי מלחמת העולם (השני') הצליח לצאת עם משפחתו את בריה"מ, אחרי שהי' קצרה בבלגיא נסע בהוראת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ לשטוקהולם ובמשך כמה שנים הי' רב הקהלה החרדית, היו אז שם כמה פליטים שהגיעו בזמן המלחמה, ומיד אחרי המלחמה, שעם בוא הכניס בהם רוח חי' קבע להם שיעורים והי' מתוועד איתם, גם ארגן להם תפארת בחורים שיעורי ערב וזה גם עזר להם להאריך רשיון שהי' במדינת שוודיא כשהי' נותן להם תעודה רשמית שהם כמו סטודנטים בבית הלימוד,

היו אז בשוודיא כמה נשים שלא נדע מה הי' עם בעליהם, וכמה שחיכו לקבל גיטין ובכל כחו השתדל להתיר נשי ישראל מכבלי העיגון.

במס"נ נסע בכל מקום בשוודיא להכניס ילדי ישראל בבריתו של אאע"ה,

בשנת תשי"א הגיע למונטריאל, קנדה ומצא בה כר נרחב לפעולותיו, הן בהוראה לרבים בכהונת רבנות העיר והן בהרבצת תורה לתלמידים בכהונת ראש ישיבת תומכי תמימים, בכח הדרוש שנתברך מצא מסילות לכל שכבות הצבור הרחב, בדברי התעוררות והתחזקות, וחפץ ה' בידו הצליח, והודות לאישיותו ומסירותו עלה בידו לקרב רבים לאילנא דחי.

נלב"ע בט"ו כסלו תשכ"ו. ומנוחתו כבוד בסמוד לאוהל כ"ק אדמו"ר.

שיעורים

מאת הרה"ג מאיר חיים ע"ה חייקין, ר"מ בישיבת תות"ל מונטריאל.

בדין אסור לה אכולי עלמא כהקדש

בקידושין (דף כ:): בתוספות ד"ה דאסור לה אכולי עלמא כהקדש.

"ופשטא דמלתא, מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי, ומיהו אם היה אומר "טלית זו מקודש לי" אין נראה שיועיל, דגבי אשה במה דמתיחדת להיות לו היא נאסרת לכל, אבל בככר וטלית לא שייך למימר הכי עכ"ל."

ולכאורה אינו מובן מה שחלקו בין אשה לככר וטלית, דהרי גם בככר וטלית במה שנתייחדו להיות לו נאסרו לכל משום איסור גזל.

וי"ל דהנה ידוע דהקידושין פועלים שני דברים, "קנין ממון" (שנעשית קנינו של בעל) ו"קנין איסור" (שנאסרת לכ"ע) (כמבואר במקום אחר באריכות).

ויש לחקור, אם חלות "האיסור" בא יחד עם "הקנין ממון", והיינו שעל ידי פעולת הקידושין הוא קונה לה לעצמו וגם אוסרה אכולי עלמא, או שבתחילה בא הקנין ממון, ואח"כ חל האיסור בדרך ממילא, דכיון שהיא קנינו של בעל זה לאישות, ממילא היא אסורה לכל העולם.

והנה במסכת גיטין (פ"ב ע"ב) אמר אביי אם תמצא לומר לדרכי אבא, (דאמר שם אליבא דר' אלעזר דס"ל גבי גירושין אם אמר הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני הרי זו מגורשת, - משום שנאמר "ואשה גרושה מאשה" אפילו לא נתגרשה אלא מאישה - הוא הדין נמי גבי קידושין אם אמר "התקדשי לי ליאסר לכל אדם חוץ מפלוני הרי זו מקודשת) "בא ראובן וקדשה חוץ משמעון, ובא שמעון וקדשה חוץ מראובן" ומתו שניהם, מתייבמת ללוי, ואין אני קורא בה "אשת שני מתים" מ"ט קידושי דראובן אהני, קידושי שמעון לא אהני.

ועיין שם ברש"י ז"ל שכתב וז"ל, דכיון דאמר שמעון חוץ מראובן לא אסרה על שום אדם המותר שהרי אסורה ועומדת היא על הכל חוץ מראובן עכ"ל.

ועיין שם בחידושי הרשב"א ז"ל, לאו למימרא דלא מהני כלל, דהא ודאי אהני למיסרא בביאה מראובן, דכיון דתפסי קידושי שמעון לגבי עלמא, שאם מת ראובן ויש לו בנים, עדיין היא אסורה לעלמא מחמת קידושי שמעון, א"כ אפילו ראובן אסור לבוא עליה משום דמשמש בצד מקודשת שבה לשמעון, והלכך אסורה היא לשניהם אלא כהי קאמר, "לא אהני דבוריה למסרא אראובן" שהוא לא אסרה אראובן, דחוץ מראובן קאמר, והא דאסורה לראובן משום ארי' דאיסורא דרביע עלה, דאי אפשר להשתמש בה לאחד מהם א"כ משתמש בצד אישות שבה לשני, אבל כי אמר לה סתם, אהני קידושי למיסרה בפירוש מראובן עכ"ל.

ונכל לומר דרש"י והרשב"א ז"ל פליגי בהחקירה הנ"ל.

דהרשב"א ז"ל סבר כהצד הב' דאין הקידושין פועלים תיכף ומיד את האיסור דאשת איש, רק הם פועלים הקנין ממון דאישות, והאיסור בא ממילא אח"כ. והיינו שאין האיסור מעצם הקידושין

באופן שנאמר, ובאם אין פועלים עליה שום איסור חדש תיכף ומיד אין חלים כלל, רק שהאיסור הוא חלות המסתעף מהקנין דקידושין, ולכן מהני אף אם האיסור יבוא אחר זמן.

וזה שכתב הרשב"א, "לאו למימרא דלא מהני כלל" וכו' "דכיון דתפסי קידושי שמעון לגבי עלמא שאם מת ראובן" וכו' והיינו דהגם דהאיסור אכ"ע יבא אחרי מיתת ראובן, דהא ודאי שעכשיו לא אסרא אכ"ע, דהא אין לו על מי לאוסרה רק על ראובן, והא אמר חוץ מראובן, א"כ לא פעל עליה עכשיו שום איסור אכ"ע, - אעפ"כ חלים הקידושין עכשיו, והיינו כנ"ל דלא בעינן שיבא הקנין איסור דאישות יחד עם הקנין ממון ולא אכפת לן אם יבא אחר כך.

אבל רש"י סבירא ליה, כהצד הא' דחקירה הנ"ל, דחלות האיסור בא יחד עם הקנין ממון, והיינו דהאיסור הוא מעצם הקידושין, ולא יצויר ענין הקידושין אם אינו אוסרה תיכף ומיד בשעת הקידושין. ולכן כתב "אבל קידושי שמעון לא מהני מידי דכיון וכו' לא אסרה על שום אדם. (והיינו אע"פ שלר' אבא מקשינן לר"א הוי' ליציאה, שכשם שאפילו לא נתגרשה אלא מאישה הווי בכלל כריתות, כך גם בקידושין דאם ע"י הקידושין אינה נאסרת אכ"ע נמי הווי קידושין אבל באופן שהקידושין אינם פועלים איסור אפילו על אדם אחד אינו נכנס זה כלל בגדר קידושין, ובשביל זה קידושי שמעון לא מהני מידי.)

ואין להקשות לשיטת הרשב"א, דאיך יכולין לחול קידושי שמעון הלו הווי קידושין שאין מסורין לביאה, (מחמת קידושי שמעון) ונוכל לומר דסובר כשיטת הרמב"ם דחופת נידה קונה, ולא אמרינן דהווי קידושין שאין מסורין לביאה, והיינו משום דאח"כ כשתטהר תהיה ראוי' לביאה, וכמו כן הכא לכשימות ראובן הלא תהיה ראויה לביאת שמעון, ולכן תופסין עכשיו נמי קידושי שמעון.

ב.

ובזה נבאר לביאור דברי התוס' הנ"ל, די"ל דהתוס' אזלי בזה בשיטת רש"י הנ"ל, דחלות האיסור דאישות בא יחד עם הקנין ממון דאישות, וזה מה שמחלקים בין אשה לככר וטלית, דגבי "אשה" "במה שמתייחדת להיות לו היא נאסרת לכל", והיינו באתה פעולה עצמה ובאותו רגע שהיא מתייחדת להיות לו לקניין ממון דאישות, צריכה היא להיות נאסרת לכל (ובאם לאו אין קידושין כלל) ולכן שייך בה הלשון דהרי את מקודשת לי, דאסר לה אכולי עלמא כהקדש. מה שאין כן בככר וטלית שם אין האיסור גזל תלוי בקנין הממון שאין האיסור לכולי עלמא חלק מפעולת של הקונה, רק ענין המסתעף ממנו ובא ממילא שתורה אסרה בלא תגזול דבר שמייוחד לבעלים. ולכן אין שייך שם הלשון דאסר לה אכולי עלמא כהקדש, ואם יאמר טלית זו מקודש לי לא יועיל.

וההוכחה על זה יש לומר, דאס נאמר דגבי ככר וטלית הוא גם כן כמו באשה, - דהאיסור גזל חל יחד עם הקנין ממון והוא חלק עצמי ממנו - א"כ נבעי שני עדים בשעת קנין ל"חלות הקנין", ולא יהא סגי בהודאת הבעלי דינין בלבד כמו דבעינן שני עדים בשעת הקידושין לחלות הקידושין.

והיינו דלו דאדם נאמן על עצמו, אבל לאסור על אחרים הלא הווי חב לאחריני וא"כ נבעי שני עדים ואם לאו אין חל האיסור שבו, ומאחר שאין חל האיסור לא יהא חל נמי הקנין ממון שבו, ולא יהא קנינו קנין כלל בלא עדים, אלא ע"כ בכל ממון חלות הקנין הוא רק על הקנין ממון שבו שמתייחד הדבר אליו ולזה לא בעינן עדים דאדם נאמן על עצמו בשביל עצמו. ומזה מסתעף ממילא האיסור דכיון שנקנה לו הטלית הוא נאסר לכל העולם משום גזל.

ג.

מורגל הוא הלשון במפרשים, דעדי הקידושין אינן עדי ראיה לבד, - לשם בירור הדבר, כעדי ממון דלא איברי סהדי אלא לשקרי - אלא הם עדים לקיום הדבר, - דהם עושין "חלות הקידושין" -

ומקור דבר זה הוא מחידושי הרשב"א על קידושין בדף ס"ה ע"ב.

דאיתא התם; מאי הוי עלה (היינו אם מקדשה בעד אחד ושניהם מודים) רב כהנה אמר אין חוששין לקידושין וכו' אמר ליה רב אשי לרב כהנא, מאי דעתך דילפת דבר דבר מממון, אי מה

להלן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, אף כאן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, א"ל התם לא קא חייב לאחרני הכא קא חייב לאחרני.

ומקשה הרשב"א וז"ל, קשיא מאי מחייבת איכא דמאי אית להו עליה, דנימא שהיא חובה להן בהודאתה, אט מי שהודה שמכר שדהו לחבירו אינו נאמן, ומי קרינן לי' מחייב לאחרנא? וכו' וי"ל דגבי ממון דאי לאו דכתב רחמנא "כי הוא זה", - דמיניה גמרינן הודאת בעל דין, הוא אמינא דלעולם לא מקיימא מלתא אלא בסהדי משום דכתיב עפ"י שנים עדים יקום דבר, אלא דאתי כי הוא זה וגלי לן דיקום דבר במקום דאיכא חובא לאחרנא כתיב, הלכך עריות דכתיב בהו "דבר" על כרחיך לצד ממון שיש בו חובה הקשו ולומר "דלא מקיימי להו מלתא אלא במקיימי דבר" היינו שני עדים. ומשום דאית בהו כעין חב לאחרנא אקשינהו לצד ממון דאית בהו חובה, ולא שתהי' חובתו של זה כזה, דזה חב ממש וזה אינו חב ממש. תדע דאילו חב לאחרים ממש אם אמר כזה וכזה הי' ובפני עדים והלכו להם למדינת הים אינו נאמן ואילו חב לאחרים נתקדשי בפני שנים והלכי למדינת הים או שמתו נאמנת, דאנן לא קפדינן אלא שתתקדש באפי סהדי. עכ"ל אבל גם לפי ביאורו של הרשב"א קשה, מנא לן לומר דבקיודשין העדים מקיים את הדבר ועושין "חלות הקידושין", ובלעדן אף בששניהם מודים אין כאן אף חשש קידושין, הלא כיון דכל עיקר אנו למדין מממון, ושם הלא אין "עדי הלוח פועלים החיוב, רק מעשה ההלואה פועל החיוב, ומקום דבהודאתו מחייב לאחרני אע"ג דב"ד אין יכולין לחוב לאחרנא בשביל הודאתו, אבל הבע"ד בעצמו שיודע חיובו האם יפטור בשביל שאין עדים בדבר?

ועיין בפני יהושע שהקשה עוד על הרשב"א דכיון דבקיודשין גופא לא כתיב "דבר" רק לענין עדות דבר, ושם הלא אפילו כשאחד מהם מודה (שזינתה תחת בעלה) אסור לדידיה מטעם "שווא אנפשיה חתיכה דאיסורא, ואיך יכול להיות שבקיודשין וגירושין הנלמדין מזה אפילו במקום ששניהם מודים אין חוששים כלל?

אבל לפי מה שנתבאר לעיל בשיטת רש"י ותוס' יתיישב שפיר, דלעולם לא ילפינן מדבר דבר דעדי הקידושין פועלים חלות הקידושין, רק דחלות האיסור בא יחד עם הקנין ממון, והאיסור הוא חלק מעצם הקידושין, ואי אפשר לקידושין לחול אם לא תאסר לאחרים, וממילא כיון דילפינן דבר דבר מממון דכמו גבי ממון אינה מועלת הודאת הבע"ד לחוב לאחרים, כן אינה מועלת הודאת הבעל והאשה לאוסרה לאחרים, (משום דזה נמי מקרי חב לאחרני) ממילא ידעינן נמי דאין בכח הקידושין הללו לחול כלל וכלל, אפילו לגבי עצמן, דבלא איסור לאחרים לא יצויר שום קידושין, והיא כמו שמקדשה על מנת שתהא מותרת לכל אדם, דלא הווי קידושין כלל. ולכן לא שייך כאן לומר "שווא אנפשיה חתיכה דאיסורא.

אבל כשאומר שקדשה בפני פלוני ופלני והלכו למדינת הים לפי דבריו היה כאן קידושין גמורים, רק שאינו נאמן לאסורה על אחירם מצד הודאת בע"ד כיון דחב לאחרים הוא, אבל על כל פנים לגבי עצמו הלא שווא אנפשיה חתיכה דאיסורה (כיון דלפי דבריו חלו הקידושין מתחילה גם לאוסרה על כל העולם מצד שהיו שם עדים נוכחים.

ואפשר דהרשב"א לשיטתו שנתבאר לעיל דאין האיסור חלק עצמי מהקידושין רק דבר המסתעף ממנו ממילא, ותכן להיות שיהיו הקידושין חלין עכשיו היינו לשם קנין האישות והאיסור יבא לאחר זמן כנ"ל גבי בא ראובן וקדשה חוץ משמעון, ובא שמעון וקדשה חוץ מראובן) ולכן הוכרח הרשב"א לפרש, דהטעם לא מהני גבי שניהם מודים הוא מטעם גזירת הכתוב, גבי קידושין, דהעדים הרואים את הקידושים הם הפועלים "חלות הקידושין". ובלא עדים אין כאן חלות הקידושין.

ואפשר יש לומר דגם לפי הרשב"א אין כונתו שיתכן להיות חלות הקנין דקידושין בלי איסור לאחרים לעולם, רק דסבר שאין צריך האיסור לבוא ביחד עם הקנין אלא די לנו אם יחול האיסור לאחר זמן זמן כמו התם בר"פ המגרש, גבי ראובן וקדשה חוץ משמעון וכו' דלאחר מיתת ראובן תאסר אכולי עלמא מחמת קידושי שמעון אבל כאן כששניהם מודים שנתקדשו בלא עדים, ומחמת הודאת לבד לעולם לא תאסר לאחרים, ע"כ אין קידושים קידושין אפילו לגבי עצמם.

בדין פחות משה פרוטה

(א) בדרך ג' ע"א. מניינא דרישא למעוטי מאי כו' למעוטי חליפין, ס"ד אמינא הואיל וגמר קיחה קיחה משדי עפרון, מה שדה מקניא בחליפין אף אשה נמי מקניא בחליפין, קמ"ל. ואימא הכי נמי, חליפין אתנהו בפחות משה פרוטה ואשה בפחות משה פרוטה לא מקניא נפשה. זהו לפיט גרסת רש"י ז"ל ומפרש, משום דגנאי הוא לה הלכך בטל לה לתורת חליפין בקידושין, ואפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה אי יהיב לה בלשון חליפין, עכ"ל.

ובתוספות פליגי וגרסי "ואשה בפחות משה פרוטה לא מקניא", ומפרשי, דכיון דחזינן דחליפין אתנהו בפחות משה פרוטה, על כרחך לא מדין כסף הן קונין, שאין כסף קונה בפחות משה פרוטה, משום דלא מקרי "כסף", אלא קנין אחרת היא שחדשה תורה, ולא גמרינן קיחה לעשות אשה ככל עניני השדה אלא לכסף דוקא.

ומשמע דרש"י ס"ל, דגם בכסף הטעם דלא מהני בפחות משה פרוטה הוא משום דגנאי הוא לה, אבל כיון דגם בקרקע לא מהני פחות משה פרוטה - בתורת כסף - ילפינן מינה לאשה דפחות משה פרוטה לא מהני ובשדה פרוטה מהני, משא"כ בחליפין דמהני בשדה אפילו בפחות משה פרוטה, וכיון דאי אפשר לומר כן באשה - משום דמקפדת מטעם גניא - בע"כ לענין זה לא נתקבלה הגזרה שוה דקיחה, וממילא נתבטל כל הקנין חליפין באשה. (כדאיתא ברשב"א ובפנ"י).

והביאור בזה, משום דיש לחקור בהחסרון "דפחות משה פרוטה", אם הוא משום דבעצם אין תורת "כסף" עליו, או משום דהוי כסף שאין בו הנאה, ויש

והנה ברמב"ם הלכות גניבה פ"א הלכה א' פוסק וז"ל כל הגונב ממון משה פרוטה ולמעלה עובר על לא תעשה כו' ובהלכה ב' אסור לגנוב כל שהוא, דין תורה, ומבאר שם הה"מ טעמו, דדין שוה פרוטה בממון כדין "חצי שעור" באיסורין.

וכן מבואר בסמ"ע דכמו דחצי שיעור לענין חלב ודם, אע"ג דאין לוקין עליו אסור הוא מן התורה משום דחזי לאצטרופי, כן נמי בחצי פרוטה אסור משום האי טעמא דחזי לאצטרופי.

חזינן מינייהו דסבירו להו דגם בפחות משה פרוטה מקרי "כסף" עכ"פ, רק דלית ביה שעורא, לחיובי, והא דאיתיה ברמב"ם הלכות גזילה פרק א' ה' ו' וז"ל הגוזל פחות משה פרוטה אע"פ שעבר אינו בתורת השבת גזילה, הוא משום דפמש"פ מחלי אנשי, כפשטות הגמרא בסנהדרין נ"ז ונ"ט, ומזה גופא מוכח דלולא המחילה היו צריכים לקיים מצות השבה (וע"כ דתורת ושם כסף יש בו)

אבל הרשב"א כתב בב"ק דף ק"ה ד"ה אע"פ וז"ל, בשאין שם שוה פרוטה בשעת הגזילה אינו בר השבה כו' אבל מ"מ אסור הוא דאע"ג דממונא ליכא צערא מיהא איכא עכ"ל משמע מדבריו דס"ל שכל האיסור בפחות משה פרוטה הוא משום "צערא" שהוא איסור צדדי ולא משום איסורא דחצי שיעור (דגזל) והיינו משום דאינו דומה לחצי שיעור דשאר איסורין כמו חלב ודם דהתם בעצם הוא מציאות של חלב רק שאין בו שיעור לחייבו (דלחייבו בעינן כזית מצד הלכה למשה מסני) אבל לגבי הכסף היינו דפחות משה פרוטה אין עליו התאטר ושם דכסף כלל, והוא משום דגדר ענין "הכסף" הוא מה שחשוב בעיני אדם לדבר של שוויא, וכיון דפחות משה פרוטה אינו חשוב ומחלי אינשי, לא נקרא כלל בשום ממון וכסף.

היוצא מדברינו שהחקירה הנ"ל בענין פחות משה פרוטה תלויה במחלוקת בין הראשונים להרמב"ם וסייעתו פחות מש"פ מקרי כסף רק שהו כמו חצי שיעור, ולהרשב"א לא מקרי כסף כלל.

(ב) ומדבריי רש"י בסנהדרין משמע דס"ל כשיטת הרמב"ם, דמפרש שם בדרך נ"ז על הא דקאמר בגמרא "נהי דבתר הכי מחיל ליה צערא בשעתיה מי לית ליה" וז"ל; הלכך גזול הוא (בפחות משה פרוטה) אלא שאין ב"ד ישראל נזקקין להשיבו דבתר הכי מחיל ליה ומעבד לא עבד דכתיב לא תגזול והשיב את הגזילה אמיד דחשבון קרי גזל ואידך לא ע"כ.

והיינו שמצד עצמו פחות משהו פרוטה הוא מציאות של כסף ויש בו באיסור של גזל, והא דלא עבר עליו בלא תגזול משום דלא תגזול הולך ביחד עם והשיב, וכיון דלא מצי לקיים הכא הוהשיב משום דמחל לו בתר הכי, אינו עובר על לא תגזול, והוא כמו חצי שיעור דאיסורין, אלא שהשיעור הכא אינו מצד הלכה למשה מסיני, גמרינן זאת מקרא גופא.

וממילא אתי שפיר הכא בקידושין מה שהוכרח רש"י לפרש שפחות משהו פרוטה לא מהני, הוא משום "דגנאי הוא לה", משום דרש"י לשיטתיה דבעצם יש תורת ושם כסף גם על פחות משהו פרוטה אלא כיון דאין לו בה הנאה גנאי הוא לה להיות מקנה נפשה עבורו.

אבל התוספות סברי כשיטת הרשב"א דפחות משהו פרוטה לא מקרי כסף כלל, וכיון דילפינן קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף, לכן לא מהני בקידושין פחות משהו פרוטה, משום דאין כאן כסף.

ובזה אתי נמי שפיר מחלוקת רש"י ותוספות בקידושין דף ו' ע"ב, דאמרינן שם "הילך מנה על מנת שתחזירהו לי בכולהו קני לבר מאשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין" וכתב רש"י ע"ז וז"ל; והאי לחליפין דמי כקנין בסודר דאינו אלא אוחז בה ומחזירו, ובתוספות חולקין עליו ומפרשי דלאו חליפין הוא ומדרבנן הוא דלא הווי קידושין לפי שדרך העולם להחזיר חליפין והני כעין חליפין דמי ואתו למימר אשה נקנית בחליפין, הלכך אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה.

ומשמע דלרש"י מדאורייתא לא הוי קידושין, משום דדמי לחליפין, ולכאורה למה לא מהני הלא נתנה לה בתורת כסף, ולפי הנ"ל ניחא, דלרש"י לשיטתיה פרוטה לא מקניא נפשה, כלומר אף דנקרא כסף מן התורה מכל מקום לא מהני משום דבקידושין בעינן "כסף שיש בו הנאה" וליכא, וא"כ הכא נמי אף דמיירי דאמר לה "הילך מנה" והוא כסף בודאי, אך כיון דאמר לה על מנת שתחזירהו לי הרי אין בידה להנות ממנו הוי כסף שאין בו הנאה הלכך לא מהני, וזה שכתב "לפי שאין אשה נקנית בחליפין", היינו שגדר אחד לשניהם.

וכן הסביר ג"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות אישות הל' כ"ד; האומר לאשה הרי מקודשת לי בדינר זה ע"מ שתחזירהו לי אינה מקודשת, בין החזירה בין לא החזירה, שאם לא החזירתו לא נתקיים התנאי, ואם החזירתו הרי לא נהנית, ולא הגיע לידה כלום.

אבל התוספות לשיטתייהו אזלי, דסברי דהחסרון דפחות משהו פרוטה הוא משום דלא מקרי כסף כלל, וזהו ג"כ הטעם מה דחליפין לא מהני באשה (משום דהוא קנין אחר מכסף) מה שאין כן הכא דכיון דאמרינן "מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה" הרי כסף יש כאן, לכן מפרשים דהפסול הוא רק מדרבנן כנ"ל.

ועל פי זה יובן היטב הגמרא דף י"ג ע"א; א"ר אסי א"ר מני כשם שאין אשה נקנית בפחות משהו פרוטה כך אין קרקע נקנית בפחות משהו פרוטה, ומקשים בתוס' דה"ל למירק איפכא, דהא קניני אשה לא ידעינן אלא משדה, וע"ש מה שתרצו, וכ"ז אליבא דשיטתייהו דהפסול דפחות משו"פ והוא מחמת דלא מקרי כסף, וכסף הלא עקרו נכתב גבי שדה. אבל לפי שיטת רש"י אין כאן גם סרך קושי, משום דלשיטתו מצד "כסף" לא הווי פסלינן פחות משו"פ כנ"ל דגם הוא נקרא כסף, וכל פיסולו הוא משום הקפדתה של האשה, וממילא כיון דרחתמנה הרמתה שניהם יחדיו ע"י הגזירה שוה דקיחה קיחה, ילפינן שכשם שאי אפשר שאשה תהא נקנית ע"י פחות משהו פרוטה (מצד שמקפדת על כסף שיש בו הנאה הכא נמי בקרקע אינה נקנית בפחות משהו פרוטה) (אע"ג דהתם אין הקפדה על כסף שיש בו הנאה - דהא מהני שם מתנה ע"מ להחזיר וחליפין - מ"מ לא מהני מצד גזירת הכתוב או איזה טעם אחר שיהיה)

ולכן אתי שפיר מה שמתחיל באשה דכשם שאין אשה נקנית בפחות מש"פ כך אין קרקע נקנית וכו'.

וכמו כן מצינו דרש"י אזיל לשיטתיה לענין מעשר שני בב"מ דף נ"ג ע"א. דאמרינן שם "לא ס"ד דתניא בהדיא מעשר שני בטל ברובא ובאיזה מע"ש אמרו, במעשה שאין בו שוה פרוטה, ואם איתא

לדחזקי' לעביד ליה לדחזקי' וניחל לי' על מעות הראשונות, דלא פריק, וניתי מעשר דאית ליה לדחזקי' חצי פרוטה) ונצטרפינהו, (ויאמר המעורב וזה מחוללים על פרוטה זו, ואשתכח ריש לו מתירין, רש"י) דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי'.

ופי' רש"י ז"ל ע"ז, שמעורב מן התורה בטל ברוב, דכתיב אחרי רבים להטות, ורבנן הוא דאמרי היכא דיש לו מתירין לא לבטיל הלכך אין איסור מעשר בזה אלא מדרבנן, הלכך אין מצטרף עם זה לתפוס פדיונו, נמצא שוה חצי פרוטה שהביא?? בלא חילול. עכ"ל.

אכן בשיטה מקובצת כתוב בשם הראב"ד ז"ל, "דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי' פי' מעשר שני שאין בו שוה פרוטה מן התורה אינו צריך פדיון ויכול לאכול חוץ לחומה, לפי שאין לו כסף וכתוב וצרת הכסף, וזה פחות משוה פרוטה הנשאר (מעורב) כיון שהיה בתחילת הפרשתו שוה כסף דאורייתא הוא, וזה שלא היה מתחילתו כי אם פחות משוה פרוטה הוא מדרבנן.

ומבואר בזה דשיטת הראב"ד ז"ל הוא כשיטת הרשב"א הנ"ל, ולכן אפילו במעשר שאינו נוגע כלל הקפדה והנאת בני אדם מ"מ פחות משוה פרוטה לא מקרי כסף מצד שבעצם אין עליה תורת כסף כלל.

אבל רש"י ז"ל לשיטתיה אזיל דפחות משוה פרוטה מקרי כסף (כדעת הרמב"ם כנ"ל) רק שאין בה הנאה ואין בה הקפדת בני אדם, ממילא לגבי מעשר דלא תלוי בזה חייבת בפדיון, ורק שאין בה כח לתפוס פדיונו שיתן פרוטה ויחללנה, משום דכתיב אם גאל יגאל איש ממעשרו, ולא כל מעשרו פרט למעשר שני שאין בו שוה פרוטה, (שאינו בכלל גאולה ולימדך שאינה תופסת פרוטה. (ע"ש ברש"י)

ושם דף ח' ע"א רב כהנא שקיל סודרא בפדיון הבן, אמר ליה לדידי חזי חמש סלעים" ומספק הר"ן באשה גבי פחות משוה פרוטה אי מצי אמרה "לדידי שוה לי" ותקדש בזה או לא, נוכל לומר דיהא תלוי במחלוקת הראשונים הנ"ל ולרשב"א ותוס' ושאר בודאי לא מהני כהסבר הר"ן שם, דלאו כל הימנה לתת עליו "תורת כסף", והכא שאני דכיון דודאי ממיונא הוא כי אמר לדידי שוה לי מהני כאילו שוה כל החמש סלעים, ולשיטת רש"י ורמב"ם ושאר, אפשר דתתקדש בזה, ועדיין צ"ע בזה.

ופ"ד מהלכות אישות הל' י"ט כתב הרמב"ם וז"ל וז"ל, קידשה באוכל או בכלי וכיוצא בו ששוה פחות מפרוטה, הרי זו מקודשת מספק, וצריכה גט מספק, שמא דבר זה שוה פרוטה במקום אחר, הא למדת שכל המקדש בשוה כסף אם הי' באותה המדינה שוה פרוטה הרי אלו קידושי ודאי, ואם אינו שוה פרוטה היר לאו קידושי ספק יראה לי, שאם קידש בתבשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא בהם אם לא הי' שוה פרוטה באתו מקום אינה מקודשת כלל שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד ויאבד ולא יהיה בו שוה פרוטה עכ"ל.

והקשה עליו הרא"ש ז"ל, על מה דמשמע מדבריו, דאם ידענן בודאי ששוה פרוטה במדי דהרי זו מקודשת מן התורה, דבאמת אין כסף אל מקומו ושעתו וכל הדבר הוא רק גזירה דרבנן, וממילא אין הבל בין דבר המתקיים לדבר שאינו מתקיים דלעולם היא מקודשת מדרבנן גזירה אטי מקום ששוה פרוטה.

ומביא שכן הוא דעת הר"י בעל התוס' והיינו כנ"ל דשיטת התוספות הוא דהחסרון בפחות משוה פרוטה הוא חסרון עצמי שאין עליו שם כסף ולכן אין בו אלא מקומו ושעתו.

אכן הרמב"ם לשיטתו אזיל דגם פחות משוה פרוטה מקרי כסף, והטעם דלא עבר על לאו דלא תגזול משום חצי שיעור והא דליתא בהשבה משום דפחות משוה פרוטה מחלי אינשי, והא דלא מהני בקידושיהו הוא משום דאין בו הנאה.

אם כן אין זה חסרון עצמי ולכן לא שייך לקבוע בו גדרים דאין לך אלא מקומו ושעתו, אלא העיקר תלוי אם אפשר להיות בו הנאה או לא ולכן שפיר מחלק בין דבר המתקיים שיכול להביאו למדי אז מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת.

תשובה בענין שם טפל במקום שם עיקר בגט האם זה פסול דאורייתא

שאלה, על דבר הגט שכתבו מלכה המכונה מריא וכל שום וחניכה וכו' ולבסוף נתגלה לי שהעיקר שמה נקראת בפי כל מניא וזה לא כתבו בגט, וכתבו בגט שם שנשתנה מחמת טעות הממשלה שכתבו בפאס מריא, וכעת הגוים בפאבריק קוראים אותה בשם זה, וגם היא חותמת את עצמה בשם זה, לפי הפאס שלה, לפי דברי' בילדותה בביה"ס גם כן היו קוראין אותה לפעמים בשם מריא, אבל עיקר חניכתה בין היהודים בפולין ובבית אבי' שמה מניא, והבעל בעצמו כל ימיו ה' קורא אותה מניא.

וספק אצלי אם ליתן ולמסור הגט בידה, כי חסר בגט שמה העיקרי כתבו שם הטפל ושם העיקר כללו בוכל שום וכו' והשם מלכה שכתבו אף אחד אינו קורא אות כן, וגם מה שכתבו מלכה המכונה מריא, ובאמת אין החניכה משם מלכה כלל וזה שם חדש שקראו אותה בכאן ואין שייך לכתוב עליו המכונה.

והנה באם כתבו שם הטפל ולא כתבו שם העיקר, דעת הרמ"א להקל בשעת הדחק ועיגון גדול, בפרט כמו בנדון דידן שקשה להשיג גט אחר, וגם כן דעת הב"י, גם ידוע שיטת הראשונים בזה, דעת הטור ודעימי', וגם על זה הסכימו הב"ח והדרישה, גם דעת הרא"ש כן לפי דברי הב"ש, אפילו שבעצמו הב"ש מחמיר לפסול אבל פוסל הוא מצד לימודו בדעת הרמב"ם, אבל דעת הרא"ש איננו כן לפי הב"ש, ואפילו לפי דברי הט"ז שדחה דיעה זו לגמרי לומר שאפילו הרא"ש והטור לא ס"ל כן, א"ז לפ"ד הב"ש, ועי' ק"נ פרק השולח פי' ג"כ דעת הרא"ש להכשיר בשם טפל, ואפילו דברי התו' משמע להקל בדיעבד בתרתי לטיבותא, אם כתבו שם הטפל והשני כללו בוכל שום, כן משמע מדברי רבנו הצמח צדק בתשובה ק"צ אות ב',

הראשונים המחמירין בזה הם, הרמב"ם והרמב"ן והרמ"ה והריטב"א ואפשר דעת הרי"ף ורש"י, המקילין בזה הם, הטור והרא"ש והב"ח והדרישה וגם דעת התוס' וגם אחריהם הב"י והרמ"א, ואם כי דעת הט"ז והב"ש ורוב אחרונים מחמירין, וגם דעת אדמו"ר הזקן והצמח צדק, אבל לכאורה מדי ספיקא לא נפקא וזה הוי כספיקא דרבוותא וספיקא דפלוגתא היא, ובהצטרף עוד איזה ספק אז נצרף לזה להיות ספק ספיקא, ואפילו שמשמע מדברי רבנו הצמח צדק שדעתו שהעיקר כרוב ראשונים בזה, והרמב"ם והרמ"ה והריטב"א והרמב"ן מפורש לאיסור, אבל אחר זה מצאתי בתשובת חמדת שלמה סי' ע"ב מצרף זה לענין ספק ספיקא היינו דלמא שם שכתבו עיקר, ושם כהרמ"א וב"י, והראשונים המקילין, ובפרט הג"פ מתיר במקום דחק ועיגון גדול ע"ש, הכל מובא בפ"ת סי' קכ"ט סי' ד', על כן לדעתי מדי ספיקא לא יצא, וזה הוי כמו ספיקא דדינא, וגם בתשובות משכנות יעקב סי' כד, שכתב ראי' גדולה לדעה זו מתוספתא, היינו לראי' שאם כתבו שם הטפל לבד שכשר בדיעבד ובפרט במקום עיגון גדול כזה, גם מדברי הר"ן מוכח דבכתב שם הטפל וכתב וכל שום כשר, רק פסול אם לא כתבו וכל שום וכו', כן משמע מתשובת הצמח צדק בתשובה ק"צ אות ג'.

ונראה לומר שבנדון דידן אין זה ספיקא דאורייתא, שנאמר שתהי' ספק מגורשת (בגט כזה), רק ספק דרבנן, ולכאורה אפילו לדברי הרמב"ם המחמיר יותר מכולם בענין זה, רק פסול מדרבנן, גם דעת כל הראשונים המחמירים, כאן בנדון דידן, רק פסול ולא בטל, ורק הרמ"ה מחמיר ולפי דבריו הוי' ספק מגורשת, אבל בנידון דידן שכתבו שם מלכה שהוא שמה הראשון, וכתבו גם החדש שפורתא קורין לה, ואפילו אם נאמר ששם מלכה שם הנשתקע, אבל מעלתו שכתבו אותו שכבר לרוב דעות יצא מכלל בטל ונכנס לכלל פסול.

וכן משמע מכל האריכות והפלפול של תשובת רבנו הצמח צדק שמפיו אנו חיים, ועיין תשובת צ"צ סי' כ"ג אות ג' שמפלפל על דברי הב"ש בשו"ע סי' קכ"ט סי"ג אם כתב שם שיש לו במקום אחר וכתב וכל שום בשביל שם מקום כתיבה ונתינה שדעת הב"ש בטל ממש והוי' לי' כשינה ממש, וגם על זה מביא הצ"צ ראיות שהוא פסול ולא בטל, ובטל דוקא בשינה שמה, ובנידון דידן לא הוי' שינה שמה זה ברור, רק אינו מוכח מתוכו ולא יותר, ובפרט שכתבו שם מלכה שמה מהעריסה, וז"ל הצ"צ בתשובתו, בפרט לדברי האומרים דאם כתב שם הנשתקע אינו פסול שהוא שמו או שמה הראשון לפ"ד מהרי"ק שרש פ"ו, כש"כ בכתב שם שיש לו במקום אחר עכ"ל.

וכן כתוב ביש"ש פרק השולח סי' ט"ז, מי שהי' לו שם בילדותו ונשתקע ממנו לגמרי אם כותב אח"כ שם המובהק בלשון דמתקריא כשר, ומ"ש הטור בשם הרמ"ה ואם גירש בשם שלא הוחזק כלל אע"ג דכתב וכל שום אינו גט, נראה דוקא שלא הוחזק בה כלל, כהאי גוונא הוא דלא הוי' גט כלל, אבל אם הי' שם זה מילדותו אלא שנשתקע ממנו לגמרי לא הוי' כשינה שמו ממש דאמרינן בהזורק דאינו גט, ג"ז מדברי הצ"צ, גם הביא דעת אדמוה"ז דס"ל שם הנשתקע לבד בגט פסול מדאורייתא אף שהוא שמה מהעריסה, אבל דעת הצ"צ גם בזה אינו כן שמגמרא לא משמע כן שהי' בטל אלא רק פסול, ואפשר לפי דבריו דעת אדמוה"ז רק אם כתבו שם העריסה לבד ולא כתבו וכל שום, אבל אם כללו בוכל שום אז רק פסול ולא הוי' בטל, וזה הם דבריו הקד' לבסוף וז"ל, ואף דש"ס דילן לא ס"ל כן וכמ"ש הרמב"ם וש"ע ס"ג דהגט בטול היינו בשינה שמו ממש אבל בכתב שם הנשתקע עם וכל שום הי' אפ"ל אף לש"ס דילן הגט כשר ואף אם נאמר דפסול אבל בטל מיהי' לא הוי', העולה מזה בכתב שם הראשון שנשתקע דמתקריא שם דעכשיו יש להקל בדיעבד, עכ"ל, אם כן מכל הנ"ל משמע שזה הענין בנידון דידן הוא רק פסול מדרבנן ולא דאורייתא, ואם כן אם יש עוד ספק אז בטח שיכולים להקל.

ראינו מכל הנ"ל שבנדון דידן זה רק פסול דרבנן ואפילו הרמ"ה לא יאמר בנידון דידן, שכתבו שם מלכה, שיש לו דין ספק מגורשת אלא פסול דרבנן.

יש גם לברר, שם שחתומה הוא כך אפילו אם בשם זה פורתא קורין לה, רק הוא השם שחותמת בו, אם הוא ג"כ שם עיקרי מצד חתימתה או לא.

דעת הב"ש בלקוטי שמות בשם אלזגוטא, וז"ל הב"ש, כל זה כשאינה רגילה לחתום כלל, אבל אם רגילה לחתום יש לכתוב אותו השם שחתמה בו אפילו אם ידוע הוא דשם אחר הוא שם העריסה ושכל העולם קורין אותה בו והוא שם שדרך להיות יוצא מעיקר השם ואין השמות דומין זה לזה כלל, עכ"ל, אם כן משמע דעת הב"ש שצריך לכתוב השם שחותמין בו, ואם אפילו נאמר שאינו כן לסמוך לגמרי על שם החתימה כיון שיש פוסקים החולקים, אבל בטח שמכאן ראי' שכל שם שחותמת בו כבר אינו שם טפל, ויש לו דין כמו שם עיקר מחמת חתימתה, ואם אינו עיקרי נגד השם מניא שקורין בו רוב העולם, אבל מצד חתימתה שהיא חותמת בשם מריא הוי' כתי' שמות שוין בזה ואין לשום אחד יתרון זה על זה, ובנידון דידן הרי היא חותמת בשם מריא כיון שהוא כתוב בפאס והיא מוכרחת לחתום בשם זה.

וכן מביא בספר קב ונקי כלל ל"ז אות י"ח וז"ל, וקצת משמע מדברי מהר"ם הריף שאם חותמת עצמה יטה שפיר דמי לכתוב כן, וא"כ יש לחוש להט"ז דס"ל דהכל הולך אחרי החיתום, ואפילו דעתו והכרעתו של הקו ונקי דוקא אצל נשים שחותמין שמן בלי דיוק אז אין משגיחין על החתימה, אבל בנידון דידן שהיא חותמת עצמה בכונה מחמת שכתוב בפאס כן, אם כן צריך להביט על חתימתה, גם הג"פ כתב דאפילו בחתימה לחוד או בעל"ל לתורה מקדימין שם לע"ז, אם כן משמע שהחתימה עושה השם לשם עיקר, וגם מרוב הפוסקים משמע שאם השם שחותמת, או חותם, אינו סתירה לשם הקדש אלא שזה הוי', עוד שם שחותמת עצמה בו, אז הוי' ספק מי הוא העיקר, על כן מכל הנ"ל משמע שכיון שהיא חותמת בשם זה אם כן אין לו כבר דין שם טפל, ואפילו אם נאמר שאין עיקר לגבי שם מניא, אבל גם טפל איננו מחמת חתימתה בזה, ומידי ספיקא לא יצא.

אם כן יצא לנו הדין, שמה אם כתבו שם טפל ושם העיקרי כללו בוכל שום וכו', שמה כהפוסקים שכשר בשעת הדחק ועיגון, ושמה החתימה עיקר, וזה ספק ספיקא בדרבנן, כפי שהראנו מכל הנ"ל, שרק פסול כיון שכתבו גם שם מלכה שם העריסה ושם הקדש ויצא מכל הנ"ל ספיקא ספיקא בדרבנן, וכעין זה ממש כתוב בתשובת חמדת שלמה סי' ע"ב מובא בפ"ת "כ"ט סעיף קטן ה' וז"ל התשובה, חדא ד"ל דשם אריה הוא העיקר כיון שחותם עצמו בו ועוד דאף אי נימא בנידון דידן דשם אריה הוא הטפל הרי דעת ב"י והרמ"א בשם הטפל לחוד כשר, ואם כן הוי' ספק ספיקא, דלמא שם אריה עיקר ואף אם הוא טפל דלמא כשיטת הטור ודעימי', וכש"כ וקו"ח בנדון שאלתנו שכתבו גם שם מלכה שאז אפילו לדעת הרמ"ה רק פסול ולא בטל ככל הנז"ל בשם הצ"צ, הוי' ספק ספיקא בדרבנן, ובמקום עיגון כזה שקשה להשיג גט אחר, ומי יודע אם נשיג אותו שלא לעגן חו"ש לגמרי זאת האשה.

עוד יש לחקור אם שם שקורין גוים ופורתא מיהודים, אם זה נחשב לשם עצם או שיש לו דין שם הגוים.

בספר ג"פ ס"ק כ"ג כותב שמה שאסור לכתוב בגט שם גוים היינו דוקא בשם מיוחד לעובדי כו"ם, אבל מי שהי' ביהדותו יוחנן ואחר שהמיר דתו קראו לו יוסף מצי מגרש בו, ואפילו שבס' ישועות יעקב ס"ק י' אין דעתו כן, אבל גם סברתו רק אם החליפו מטעם שהחליף דתו, ואז אפילו אם קראו בשם שנמצא אצל יהודים אסור לכתוב, אם כן משמע אם החליפו בכונה משום שהחליף דתו אבל בנדון דידן שהחליפו את שמה בטעות, לפי שלהם יותר טוב כי הם מבינים יותר השם מריא, זה אינו נקרא שם הגוים כלל.

גם הב"ש מביא דעת הריב"ש שבמקום שהמלכות מקפידים שלא להזכיר שהוא יהודי, כשר, וכ"כ בלבוש, אם כן משמע ששם הגוים גם כן שם, רק אסור להזכירו בגט, ולוא הי' הדין ששם הגוים אינו שם כלל אז לא מהני אפילו

אם מלכות מקפדת, והוי כמו שינה שמה מכאן ראי' ששם הגוים ג"כ שם רק אסור להזכיר בגט, ובנדון דידן כיון שהגוים קראו כך וגם פורתא מיהודים וגם חותמת כך בשם זה, אפשר שהוא ממש שם עיקרי, וגם כתבו שם הקדש, ולמה לפסול זה הגט, וגם בבאר היטב מביא בשם באר שבע דף קיא דבמקום עיגון אם כתבו שם של גיות ולא כתבו שם של יהדות כלל, כשר, ואפילו אם נאמר כהרבה אחרונים שהגוים אינם בעלי פרסום, ואין נחשב לפרסום השם שהגוים קוראין בו, אבל בנדון דידן כיון שפורתא מישראל קורין זה וגם חותמת עצמה בה, אם כן החתימה שלה ופורתא מישראל וגם לצרף את הגוים אם לא להחשיבו מחמת קריאתן לפרסום אבל לסיוע בפרסומה זה יכולים להחשיבם, אם כן גם זה ראייה שזה שם העיקר, אם כן רבו הספיקות בזה הגט ובפרט בדרבנן, ומותר לסמוך על כל הנ"ל, בצירוף עוד בעלי הוראה ולמסור הגט הזה.

בני ישראל בכמה שמות: בעל השולחן ערוך, בעל התניא, הרב מליאדי, המגיד מליאזנע, ובין חסידי חב"ד בשם: אדמו"ר הזקן.

אדמו"ר הזקן נולד ביום חי אלול בשנת תק"ה בסביבות עיר ליאזנא, עיירה קטנה ברוסיה הלבנה, הסמוכה לעיר וויטעבסק שהשתייכה אז למדינת פולין.

זקני החסידים היו מספרים, ששמעו מפי הזקנים שבדורם, שהיו אצל מורנו הבעל שם טוב נ"ע, אשר בעת שאדמו"ר הזקן חי נער בן שלש שנים אמר פעם הבעש"ט לתלמידיו, כי נשמה גדולה ירדה לעולמנו, שמו שניאור – שני אור – שני אורות, הוא יאיר בתורת הנגלה ובתורת הנסתר.⁷ עד היותו לבן עשר – אחד עשר שנה למד אצל לומדים גדולים מפורסמים ובאחרונה אצל הגאון ר' ישכר דוב מקאבילניק, הנודע בשם "המגיד מליובאוויטש". בהיותו בן י"ב שנה הודיע הגאון ר' ישכר דוב לאבי אדמו"ר הזקן – ר' ברוך – אשר בנו העילוי אינו זקוק עוד למלמדים, ואשר הוא – ר' ישכר דוב – אינו יכול עוד ללמוד עמו.

כשהגיע לעונת הבר מצוה הכתירו אותו בשם: החכם המופלא תנא ופליג, וגדולי הגאונים שבסביבת מחנו שיבחו אותו למאד. שנים רבות לומד הוא בשקידה עצומה למאד. בהיותו בן ח"י שנה גמיר לכולא תלמודא עם כל נושאי כליהם ספרי הראשונים והאחרונים לא הניח דבר גדול וכו". ובשנת תקל"ז חזר על כל התלמוד עם כל הראשונים והאחרונים בפעם הששה עשר בעמידה.⁸ כל זה נוסף על התמדתו

(7) ראה ג"כ שיחת ח"י אלול תש"ה (ליקוט כה),
(8) הקימת בניו לשו"ע שלו.

— 9 —

הפלאות מורו ורבו המגיד ממעזריטש – גאונותו בתורה ודרכו המיוחדת בעבודת הבורא.

כעבור שנים אחדות הציעו לו המגידות בליאזנא, ואדמו"ר הזקן נענה לבקשת עדת ליאזנא והעתיק מושבו, יחד עם ב"ב, לשם.

* * *

בחוגים הרחבים של גאוני מדינת ליטא, אשר שיטת החסידות היתה מורה להם ולא הכירו את הרב טוב הספון בה לכלל ישראל, הנה הדרך החדש שהביא אדמו"ר הזקן ממעזריטש לא מצא חן בעיניהם. אמנם מתחלה היתה ההתנגדות רק מהיהודים עצמם ולא עירבו בזה את הממשלה.

בשנת תקל"ג ב"ט כסלו נסתלק המגיד ממעזריטש, ומאו התגברה והתלקחה המחלוקת וההתנגדות לחסידים ביתר שאת וביתר עז.

בהכירו את המצב הרציני החליט אחד מוקני תלמידי המגיד ממעזריטש, הרב הגאון הצדיק ר' מנחם מענדל מווי"ט טעבסק לנסוע יחד עם אדמו"ר הזקן להגאון – הגר"א – מוויילנא, שעמד בראש המלחמה נגד חסידים וחסידות, בכדי לבאר לו ולהסבירו את דרך החסידות.

אבל בבואם לוויילנא לא רצה הגאון בשום אופן להפגש אתם, ולא הועילו בזה הבקשות וההפצרות של נכבדי וויילנא, אשר השתדלו אצל הגאון שיקבל את האורחים החשובים להתוכח עמהם ולעשות גמר להמחלוקת. – וההתנגדות נגד החסידים וחסידות נמשכה בכל חריפותה ותקפה.

— 11 —

חג הגאולה יו"ד טו"ת כסלו

י"ט כסלו הוא יום חג הגאולה של אדמו"ר הראשון לחסידי חב"ד. ביום הזה – בשנת ה'תקנ"ט – נגאל ממאסרו הקשה בעיר בירת רוסיה, היא פטרבורג, שנאסר בשביל יסדו והפצתו את תורת החסידות.

היום הזה – י"ט בכסלו – הוא יום משתה ושמחה לחלק גדול מישראל בכל מרחבי תבל, ויום טוב הוא לחסידי חב"ד בכל העולם.⁹

י"ט בכסלו הוא ג"כ יום ההילולא של אדמו"ר, הרבי הגדול של תורת החסידות הכללית, הרב ר' דובער ממעזר ריטש – הנודע בשם: המגיד ממעזריטש – (תלמידו המובהק של מורנו הבעל שם טוב נ"ע) שנסתלק ביום י"ט כסלו שנת תקל"ג.

* * *

כ"ק אדוננו מורנו ורבנו הגאון הצדיק ר' שניאור זלמן, מייסד ומחולל שיטת חסידות חב"ד נודע ומפורסם בתוככי

(5) נפלא הדבר, אשר בספר שו"ת מן השמים – לחד מן קמאי. נפטר בסוף אלף החמישי – סי' ה' כותב אשר "שאלתי ליל ג' י"ט כסלו . . . והשיבני . . . והיום יום בשורה" – אף שאין לזה כל קישור להשוות שם. גם – בשאר השו"ת מלבד אחת (סי' סח. אבל בה נזכר התאריך כרגיל, יום בחודש (ולא בשבוע) והשנה) אינו מזכיר יום השאלה.

(6) ראה בהוספה ב שבסוף החוברת.

— 6 —

הנפלאה בלימוד נסתר דאורייתא, עריכת השולחן ערוך שלו, עסקנותו הציבורית, נסיעותיו המרובות וכו' וכו'.

* * *

בעת ההיא נתפשט בעולם שמע הרב המגיד ממעזריטש, עירה קטנה בפלך וואהלין.

אדמו"ר הזקן, בהיותו כבר גדול בתורה חשקה נפשו לחקור אחרי דרכי עבודת הוי", ואחרי לקחו רשות מזוגתו הרבנית כתת את רגליו ללכת – רגלי – מוויטעבסק אשר שם דר אחרי חתונתו, למעזריטש, מרחק רב למאד.

בבואו למעזריטש ובהסתכלו בהנהגותיו של המגיד ממעזריטש, אופן לימודו עם תלמידיו והדריכו אותם בעבודת הבורא – על פי תורת החסידות, שקיבל מפי מורו הבעש"ט נ"ע – נתפעל במאד מהגאונות שלו, הן בתורת הנגלה והן בתורת הנסתר, והחליט להשאר שם ליקח לקח מפיו. המגיד ממעזריטש הכיר מיד את גודל ערכו של תלמידו החדש שבא ממדינת ליטא והתחיל לקרבו מאד.⁹ גם סידר, אשר בנו יחידו ר' אברהם – הנודע בשם: ר' אברהם המלאך – ילמוד עם אדמו"ר הזקן חסידות ואדמו"ר הזקן ילמוד עם בנו נגלה.

בימים מועטים נעשה אדמו"ר הזקן חסיד נלהב של תורת חסידות הבעש"ט ושל המגיד ממעזריטש.

אחרי שהותו משך זמן במעזריטש שב אדמו"ר הזקן לביתו לוויטעבסק, בהלכו חזרה ועברו דרך קיבוצים ומור שבות יהודים, הנה בכל מקום בואו סיפר ופרסם ע"ד

(9) ראה לקמן הוספה א מכתבי הרב המגיד אודות רבנו הזקן.

— 10 —

חג הגאולה יו"ד טי"ח כסלו.

"ט"ח כסלו הוא יום חג הגאולה של אדמו"ר הראשון מחסידי חב"ד, ביום הזה נגאל ממאסרו הקשה בעיר בירת רוסיה, היא פטרבורג, שנאמר בשביל יסדו והפצתו את תורה החסידות.
היום הזה "ט"ח בכסלו הוא יום משחה ושמה על חלק גדול בישראל בכל מרחבי תבל. הוא יום טוב אצל חסידיו חב"ד בכל העולם.
היום הזה הוא יום ההילולא של אדמו"ר, הרבי הגדול של תורה החסידות הכללית, הרב ר' דובער ממעזריטש הנודע בשם, המגיד ממעזריטש (תלמידו המובהק של מורנו הבעל שם טוב נ"ע) שנסתלק ביום "ט"ח כסלו שנת תקל"ג.
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו הגאון הצדיק ר' שניאור זלמן, מיסד ומחולל שיטת חסידות חב"ד נודע ומפורסם בתוככי בני ישראל בכמה שמות: בעל השולחן ערוך, בעל א"ת התניא, הרב מליאדי, המגיד מליאזנע, ובין חסידיו חב"ד בשם: אדמו"ר הזקן.

אדמו"ר הזקן נולד בשנת חק"ה בסביבות עיר ליאזני, עירה קטנה ברוסיה הלבנה, הסמוכה לעיר לוויתבסק שהשתייכה אז למדינת פולין.
זקני החסידים היו מספרים, ששמעו מפי הזקנים שבדורם, שהיו/אצל מורנו הבעל שם טוב נ"ע, אשר בעת שאדמו"ר הזקן היה נער בן שלש שנים אמר פעם הבעש"ט לתלמידיו, כי נשמה גדולה ירדה לעולמנו, שמו שניאור - שני אור - שני אורות, הוא יאיר בתורה הנגלה ובתורה הנסתרת.
ער היווה לבן עשר - אחד עשרה שנה למד אצל לומדים גדולים מפורסמים ובאחרונה אצל הגאון ר' ישכר דוב מקאבילניק, הנודע בשם "המגיד מליובאוויטש".
בהיותו בן י"ב שנה הודיע הגאון ר' ישכר דוב לאבי אדמו"ר הזקן ר' ברוך אשר בנו העילוי אינו זקוק עוד למלמדים, ואשר הוא ר' ישכר דוב אינו יכול עוד ללמוד עמו. כשהגיע לעונה הבר מצוה הסתירו אותו בשם: החכם המופלא חנא ופליג, וגדולי הגאונים שבסביבת מחנו שיבתו אותו למאד.
שנים אחדות הוא לומד בשקידה עצומה, בהיותו בן חמש עשרה שנה לקחו הגביר ר' יהודא ליב סג"ל מליטבסק לחתן לבתו והבטיח לו הספקת כל פרנסתו עולמית, בכדי שיוכל ללמוד תורה במנוחה ובשקידה.

* * *

בעת ההיא נתפשט בעולם שמע הרב המגיד ממעזריטש, עירה קטנה בפלך וואהלין. אדמו"ר הזקן, בהיותו כבר גדול בתורה חשקה נפשו לחקור אחרי דרכי עבודת ה' ואתרי לקחו נשות מנוגות הרבנית כחה אח רגליו ללכת רגליו מוויטבסק למעזריטש, מרחק רב למאד.
בבואו למעזריטש ובהסתכלו בהנהגותיו של המגיד ממעזריטש אופן לימודו עם תלמידיו והדריכו אותם בעבודת הבורא - על פי תורת החסידות, שקיבל מפי מורנו הבעש"ט נ"ע - נתפעל במאד מהגאונות שלו, הן בתורה הנגלית והן בתורה הנסתרת, והחליט להשאך שם ליקח לקח מפי.
המגיד ממעזריטש הכיר מיד את בודל ערכו של תלמידו החדש שבא ממדינת ליטא והחליט לקרבו מאד גם פירו, אשר בנו יחירו ר' אברהם הנודע בשם: ר' אברהם המלאך - ילמוד עם אדמו"ר הזקן חסידות ואדמו"ר הזקן ילמד עם בנו נגלה.
בימים מועטים נעשה אדמו"ר הזקן חסיד נלהב של הבעש"ט (תורת החסידות של המגיד ממעזריטש).
אחרי שהותו משך זמן במעזריטש שב אדמו"ר הזקן לביתו לוויתבסק, ובהלכו חזרה ועברו דרך קיבוצים ומושבות יהודים, הנה בכל מקום בואו סיפר ופרסם ע"ד הפלאה מורו ורבו המגיד ממעזריטש - גאונותו בתורה ודרכו המיוחדת בעבודת הבורא.
כעבור שנים אחדות הציעו לו המגידות בליאזני, ואדמו"ר הזקן נענה לבקשתם והעתיק מושבו, יחד עם ב"ב, לעיר ליאזני.
בתחילת הדתבים של גאונות מדינת ליטא, אשר שיטת החסידות היתה היתה מנוחה להם ולא הכירו את הרב טוב הספון בה לכלל ישראל, הנה הדרך החדש שהביא אדמו"ר הזקן ממעזריטש לא מצא חן בעיניהם. אמנם מתחלה היתה ההתנגדות רק מצד היהודים בעצמם, אבל לא עירבו בזה את הממשלה.

- 3 -

אשר זהו יום חג הגאולה של אדמו"ר הראשון מחסידי חב"ד, ביום הזה נגאל ממאסרו הקשה בעיר בירת רוסיה, היא פטרבורג, שנאמר בשביל יסדו והפצתו את תורה החסידות.
היום הזה "ט"ח בכסלו הוא יום משחה ושמה על חלק גדול בישראל בכל מרחבי תבל. הוא יום טוב אצל חסידיו חב"ד בכל העולם.
היום הזה הוא יום ההילולא של אדמו"ר, הרבי הגדול של תורה החסידות הכללית, הרב ר' דובער ממעזריטש הנודע בשם, המגיד ממעזריטש (תלמידו המובהק של מורנו הבעל שם טוב נ"ע) שנסתלק ביום "ט"ח כסלו שנת תקל"ג.
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו הגאון הצדיק ר' שניאור זלמן, מיסד ומחולל שיטת חסידות חב"ד נודע ומפורסם בתוככי בני ישראל בכמה שמות: בעל השולחן ערוך, בעל א"ת התניא, הרב מליאדי, המגיד מליאזנע, ובין חסידיו חב"ד בשם: אדמו"ר הזקן.

להישיבה אברכים בני תורה בעלי כשרונות מצוינים¹⁰ והתחיל ללמוד עמם תורת החסידות עם ביאוריו הנפלאים.

* * *

המנגדים לחסידות התחילו שוב את מלחמתם נגד החסידים, אמנם בראותם כי עדת החסידים בליטא מתגדלת מיום ליום ואשר תורת החסידות ודרכי הנהגת החסידים מתפשטים ביותר וחודרים להישובים והקיבוצים היהודים הגדולים והקטנים, גם במדינת ליטא, הנה בעל כרחם התנגדותם נחלשה.

חלף ועבר משך זמן של עשרים שנה. במשך העת הזאת תנועת חסידות חב"ד בליטא עשתה פרי רב והתקדמות גדולה, והרדיפות מצד המנגדים נתצמצמו ונתקטנו. בשנת תקנ"ח נסתלק הגאון – הגר"א – מוילנא. ההסתלקות של הגאון שהי' מפורסם בכל העולם עשתה רושם אבל ויגון בכל חוגי בני תורה, מבלי הבדל מפלגה, אם חסידים או מתנגדים.

אבל לדאבונו, אנשים רעים ובני בליעל השתמשו במצב הרוחות או בשביל לחדש את המלחמה נגד החסידות והחסידים ובהרו בוועד מיוחד שתפקידו יהי' לנהל ולסדר אופני המלחמה. הועד ידע והכיר למדי, אשר הרכילות ולה"ר על החסידים בין היהודים לא יועיל כי כבר נתפרסמו החסידים ליראי אלקים, מהדרים במצוות ובעלי צדקה ומדות טובות.

(10) מתנאי הקבלה לתלמיד החרדים הי' שיהי' המבקש בקי בש"ס, בזהר, במורש, כוזרי, עיקרים וכו'.

לפטורבורג. על ידי זה יזמו המלשינים להפטר בבת אחת ובחדא מחתא מאדמו"ר הזקן ומכל תנועת החסידות, היל"ת.

* * *

המלשינות הצליחה ובחול המועד סוכות שנת תקנ"ט בא פתאום לליאזני שר צבאי בלית קבוצת שוטרים מזוינים לאסור את אדמו"ר הזקן ולהובילו לפטרבורג. אדמו"ר הזקן בחפצו להתייעץ בינו לבין עצמו במצבו, יצא מביתו – דרך דלת מאחורי חדרו – החוצה לשדה הסמוך.

הגנרל בהכירו את המצב על אתר לא רצה להפריע את ימי החג, השאיר אחדים מאנשיו במקום והוא בעצמו נסע מהעיר.

האדמו"ר החליט בינתיים מה לעשות אם יבואו עוד הפעם לאסרו, ואמר למקורביו שגמר בלבו לקבל הכל לטובה. עברו ימי שמיני עצרת ושמחת תורה, החסידים היו בהתמרמרות גדולה. באסרו חג בבקר – חל ביום ה' לשבוע – כבר נודע לחסידים מהערים הסמוכות: וויטעבסק, רודניא, קאליסק, ליאדי, יאנאוויטש, דובראווא ועוד, מהמאורע המע"צ, אשר בחוהמ"ס העבר בא שר לליאזני לאסור את האדמו"ר ולע"ע נסע משם.

* * *

אדמו"ר הזקן בהיותו מסדר ומצביא נפלא, פרסם – באסרו חג בבקר – מכתב כללי לעדת חסידי חב"ד, אשר בו הוא מזהיר את חסידיו ומקושריו, שיתחזקו בתקוה ובטחון

הרב הגאון הצדיק הרמ"מ מוויטעבסק, יחד עם עוד אחדים מהתלמידים המפורסמים של המגיד ממעזריטש בליטא, (ביניהם ר' ישראל מפולוצק ור' אברהם מקאליסק) אשר כשל כח סבלונם לסבול עוד הרדיפות על חסידים וחסידות, נסעו לאה"ק ת"ו, ויחד עמם נסעו כמה מאות משפחות מהחסידים.

* * *

כ"ק אדמו"ר הזקן לקח את משפחתו יחד עם שלשת אחיו ומשפחותיהם וקרוביהם והצטרף עם קבוצת הנוסעים הנ"ל לעלות ארצה ישראל.

אבל באמצע הדרך, בבואו להעיר מוהליב – פודולסק, הנה אחרי ישוב הדעת עמוק ששהה זמן ארוך, החליט אדמו"ר הזקן לשוב למדינת ליטא ולהתמסר להפצת תורת הבעל שם טוב ומורו ורבו הרב המגיד ממעזריטש בהוספת ביאורים והסברים עמוקים.

בדרכו חזרה ממוהליב – פודולסק לליאזני, הנה בכל מקום בואו ערכו בשבילו קבלת פנים נהדרה ונתקבל בהתלהבות מכל חוגי בני תורה, ואפילו מחוגי המנגדים לחסידות. בכל מושב וקיבוץ שהתעכב בדרכו אמר תורה, והפליא באמרתיו הק' את עולם הבני-תורה.

בשובו לליאזני משכלל אדמו"ר הזקן את שיטתו הנודעת בשם תורת חסידות חב"ד (ר"ת: חכמה, בינה, דעת), ומתחיל, באופן מסודר, בהפצתה.

למטרה זו חזר ויסד בליאזני את ישיבתו, היא הידועה בדברי ימי חסידות חב"ד בשם: חדר א, חדר ב, חדר ג. קיבל

ועל כן החליט הועד הנוכל, לנהל את המלחמה בדרך של "מסירה" למלכות, לא רק להממשלה המקומית בערי ליטא, אלא גם להממשלה המרכזית, שהיתה אז בפטרבורג עיר הבירה של רוסיא הצארית.

* * *

אחת ההדרכות שהנהיג אדמו"ר הזקן היתה, אשר כל אחד מהחסידים ישתתף בהחזקת המשפחות שנסעו לארץ ישראל ועסקו שמה בתורה ועבודת ה'.

למטרה זו יסד אדמו"ר הזקן את ה"כולל חב"ד", אשר חלק בין הליומדי תורה באה"ק ת"ו, את הכספים שחסידי חב"ד בחו"ל שלחו להכולל.

המלשינים השתמשו בעובדה זו בתור הזמר למלשינות להממשלה המרכזית בפטרבורג, באמרם אשר אדמו"ר הזקן הוא מורד במלכות, כי שולח הוא סכומים גדולים למדינה אחרת (הטורקית, שהיתה אז המושלת באה"ק ת"ו) וגם הוסיפו בהטעמה לחזק דברי מלשינותם, כי בדרושיו ברבים אומר – אדמו"ר הזקן – שמלכות איננה ולא כלום, ספירת המלכות היא ספירה אחרונה, ספירת המלכות לית לה מגרמה כלום¹¹ וכדומה, בקצרה: שמלכות היא ענין היותר נמוך.

זה הי' החומר העיקרי של המלשינות, לבד הרבה מלשיניות קטני הערך, והדגישו במכתב "המסירה", אשר אין לסמוך על הממשלה המקומית, רק שהממשלה המרכזית תקח את הדבר בידה, לאסור את אדמו"ר הזקן ולהביאו למשפט

(11) ענינים בתורת הקבלה המתבארים בארוכה בתורת חסידות חב"ד.

בשנת חקל"ג בי"ט כסלו נסתלק המגיד ממזריטש, ומאז התגברה והתלקחה המחלוקת וההתנגדות לחסידים ביתר שאת וביתר עז, ~~מבקרים~~.

בהכירו את המצב הרציני החליט אחד מזקני תלמידי המגיד ממזריטש, הרב הגאון הצדיק ר' מנחם מענדל מוויטבסק לנסוע יחד עם אדמו"ר הזקן להגאון הגר"א מוויילנא, שעמד בראש המלחמה נגד חסידים וחסידות, בכדי לבאר לו ולהסבירו את דרך החסידות. אבל בבואו לווילנא לא רצה הגאון להגיד בשום אופן לקבל לחתנו, ולא הועילו בזה הבקשות וההפצרות של נכבדי ווילנא, אשר השתדלו אצל הגאון שיקבל את האורחים החשובים להתוכח עמהם ולעשות גמר להמחלוקת. וההתנגדות נגד החסידים וחסידות נמשכה בכל הריפותה וחקפה. הרב הגאון הצדיק הרמ"מ מוויטבסק, יחד עם עוד אחדים מהתלמידים המפורסמים של המגיד ממזריטש בליטא (ביניהם ר' ישראל מפולוצק ור' אברהם מקאליסק) אשר כשל כח סבלונם לסבול עוד הריפות על החסידים וחסידות, נסעו לאה"ק ת"ו, ויחד עמהם נסעו כמה מאות משפחות מהחסידים.

הגאון ממזריטש

כ"ק אדמו"ר הזקן לקח את משפחתו יחד עם שלשת אחיו ומשפחותיהם וקרוביהם והצטרף עם קבוצת הנוסעים הנ"ל ללכת ארצה ישראל. אבל באמצע הדרך, בבואו לתעיר מזהליב-פודולסק, הנה אחרי ישוב הדעת עמוק ששה זמן ארוך, החליט אדמו"ר הזקן לשוב למדינת ליטא ולהתמסר להפצת תורת הבעל שם טוב ומורו ורבו הרב המגיד ממזריטש בהוספת ביאוריו והסבירו העמוקים. בדרך חזרה מזהליב-פודולסק לליאונא, הנה בכל מקום בואו מעריכים לפגוע קבלת פנים נהדרה ומתקבל בהתלהבות מכל חוגי בני חורה, ואפילו מתוגי המנגדים לחסידות. בכל מושב וקיבוץ שהתעכב בדרך אמר תורה, והפליא באמרותיו הק' את עולם הבני-חורה.

הגאון ממזריטש

בשובו הביתה לליאונא מיסד אדמו"ר הזקן את שיטתו המפורסמת הנודעת בשם: תורת חסידות חב"ד (ר"ת: חכמה, בינה, דעה). למטרה זו יסד את כל ישיבתו, ואמץ לתוכה אברכים בני חסידות בעלי כשרונות מצוינים והתחיל ללמוד עמהם תורת החסידות עם ביאוריו הנפלאים.

הגאון ממזריטש *הגאון ממזריטש* *הגאון ממזריטש*

המנגדים לחסידות התחילו טוב את מלחמתם נגד החסידים, אמנם בראותם כי תועת החסידים בליטא מתגדלת מיום ואשתתורת החסידות ודרכי הנהגת החסידים מתפשטים יותר ויותר וחודרים להישובים והקיבוצים הגדולים והקטנים, ובמדינת ליטא, הנה בעל כרחם התנגדותם נחלשה ולא יכלו לעמוד. הלך ועבר משך זמן של עשרים שנה. במשך העת הזאת תנועת החסידות חב"ד בליטא עשתה פרי רב ותקדמות גדולה, והרדיפות מצד המנגדים נחצצמו ונחקטנו. בשנת תש"ח נסתלק הגאון הגר"א מוויילנא. ההסתלקות של הגאון שהי' מפורסם בכל העולם השאירה רושם של אבל ויגון בכל חוגי בני חורה, מבלי הבדל מפלגה, אם חסידים או מתנגדים. אבל לדאבון, אנשים תעים ובני בליעל השתמשו במצב הרוחות אז בשביל להדש את המלחמה נגד החסידות והחסידים ובחרו בועד מיותר שהפקידו יהי' לנהל ולסדר אופני המלחמה.

הגאון ממזריטש

תועד ידע ותכיר למדי, אשר תרכילות ולה"ד על החסידים בין היהודים לא יועיל כי כבר נתפרסמו החסידים ליראי אלקים, מהדרים במצוות ובעלי צדקה ומדות טובות, ועל כן החליט תועד הנוכל, לנהל את המלחמה בדרך חכמה של "מסירה", לא רק להממשלה המקומית בערי ליטא, אלא גם להממשלה המרכזית שהיתה אז בפטרבורג עיר הבירה של רוסיה הצארית.

אתה התדרכות שתנהיג אדמו"ר הזקן היתה, אשר כל אחד מהחסידים ישתתף בהחזקת המשפחות שנסעו לארץ ישראל ועסקו שם בתורה ועבודת ה'. בשביל למטרה זו יסד אדמו"ר הזקן את הכולל חב"ד אשר חלק בין הלומדי חורה באה"ק ת"ו, את הכספים שהסדי חב"ד בהו"ל שלחו להכולל.

מבוקשו נשברו צירי המרכבה. הגנרל ציוה לאנשיו להביא אומנים מהכפר הסמוך לתקן את הצירים. אבל כאשר תקנו את הצירים נפל פתאום אחד מהסוסים ומת. הביאו או סוס אחר מהכפר, אבל הסוסים לא יכלו להזיז את המרכבה ממקומה. אז הבין הגנרל את אשר לפניו והציע לאדמו"ר הזקן לנסוע עכ"פ אל הכפר הסמוך.

האדמו"ר לא הסכים לשום נסיעה איזו שהיא, רק הרשה לנסות את המרכבה מהכביש הרחב הצדה ושמה שבת את הש"ק.

— מקום שבייתה זה ה' ב' או ג' קילומטר מהישוב סעליבא — רודניא סמוך לעיר נעוול, פלך וויטבסק. "הח" סידים מנעוול היו מראים את המקום ששם שבת אדמו"ר הזקן.

* * *

בבואם לפטרבורג אסרו את האדמו"ר הזקן במאסר היותר חמור אשר בבית האסורים במבצר "פטרופלובסקי". יותר משבעה שבועות — נ"ג ימים¹² — ה' אדמו"ר הזקן תפוס במאסר. ומהם — שלשה שבועות הראשונים — "שב במאסר יחידי" המיוחד למורדי במלכות. ועידה מיוחדת עיבדה את חומר האשמה נגד האדמו"ר הזקן, והדרישה וחקירה התקיימו כהשגחה של שמירה מזוינה, ע"י חוקר ודורש סודי.

12) "חמשים ושלשה ימים יסורי מות יום לפרק יום לפרק" (של ספר הניא חלק ראשון, ראה בפרטיות במכתב כ"ק מ"ח אדמו"ר בסוף ספר הערות לתניא ע' קכב).

— 17 —

יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו'" וגם הם יכירו את האמת.

* * *

ביום י"ט כסלו שנה זו ימלאו מאה שנה וחמשים ושמונה שנה אשר חסידי חב"ד בכל מרחבי תבל חוגגים את חג הגאולה של אדמו"ר הזקן. חג הגאולה י"ט כסלו הוא יום טוב של מסירות נפש על תורת החסידות, מסירות נפש על מדות טובות, אחדות, אהבה ואהוה, שלום וריעות.

חסידי חב"ד וכל הנלוים עליהם וכל אלו אשר שם רבינו הזקן יקר להם צריך להיות חקוק בזכרונם, אשר רבינו הגדול והקדוש השאיר לנו ירושה קדושה זו תורת החסידות ומתנה גדולה וקדושה אלו מדות חסידיות.

אדמו"ר הזקן ואחריו כל רבותינו הקדושים נשיאי חב"ד ותורת החסידות דורשים, אשר כל השייכים אליהם יהיו כמשפחה אחת, כל אחד יתעניין בטובת חברו ויעזור לו בכל מאי דאפשר.

זכות והחובה מוטלת על כל אלו להתאחד בדעה אחת ובלב אחד בהחזקת הדת, בהחזקת מצב הרוחני ע"י יסוד שיעורי לימוד בפרט, וביחוד ללמוד המאמרים הק' של רבותינו הק'.

הזכות הגדול והבלי גבולי של רבינו הגדול והקדוש, בעל השמחה, הזכות שאר הרביים והצדיקים יגן עלינו ועל כל ישראל, אשר השי"ת ירחם עלינו בתוך כל ישראל וישלח לנו גואל צדקנו ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ ויוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה במהרה בימינו, אמן.

— 19 —

גמור בהשי"ת וזכות רבותינו הקדושים. ואם בהכרח יהי לסבול הוא לוקח זאת על עצמו.

עתה — כתב אדמו"ר הזקן במכתבו — מבין הוא את הרמו שרמז לו לפני שנים רבות מורו ורבו המגיד ממעזריטש, אשר יהי מוכרח לסבול ויעברו עליו זמנים קשים, והוא מזהיר את החסידים באזהרה גדולה ובהתראה רבה, אשר יהי מה שיהי, יתנהגו בשקט ובמנוחה נגד המנגדים.

את זקני החסידים הוא מזהיר — במכתבו — שיפקחו וישגיחו על הצעירים, ואת החסידים הצעירים מזהיר שיהיו במשמעת הראוי' לזקני החסידים.

מיד נעשו העתקות במספר מרובה מהמכתב הכללי הזה ושלחו אותו ע"י שלוחים מיוחדים לכל חסידי חב"ד בעיירות הקרובות והרחוקות.

* * *

בשעה מאוחרת בליל אסרו חג נודע, אשר השלוחים לאסור את האדמו"ר באו עוד הפעם לליאזני, לקחת את אדמו"ר הזקן ולהובילו לפטרבורג.

השר ציוה להכניס את האדמו"ר להמרכבה השחורה, שהיתה מיוחדת להוביל מורדים במלכות, ובשמירה חמורה של שוטרים מזוינים נסעה המרכבה בכביש ההולך לפטר-בורג דרך הערים וויטבסק — נעוול.

למחרת, ביום הששי, שש שעות לפני הדלקת הנרות, לא רצה אדמו"ר הזקן לנסוע הלאה וביקש את הגנרל שיפסיקו את מסעם עד אחר ש"ק, וכאשר הגנרל לא רצה למלאות

— 16 —

סכנה גדולה היתה מרחפת על אדמו"ר הזקן, כי נאשם בתור מורד במלכות, ואשר מתכוון הוא — כפי שכתבו המל"שינים ב"המסירה" — להכריזו עצמו מלך בישראל וללכת בראש חיל מישראל לכבוש את ארץ הקדושה ת"ו. אשמות אשר עונשם הוא משפט מות.

שרי מלוכה שונים בקרו לפעמים תכופות את אדמו"ר הזקן במאסרו, בחפצם להכיר את האיש המלא-עוז המורד במלכות האדירה והחזקה של מדינת רוסיא, וסוף סוף באו לידי הכרה, כי אדמו"ר איש אלקים קדוש הוא, בעל מדעים ממדריגה גבוהה ונעלית ביותר, ולא פושע במלכות. וביום י"ט כסלו שנת תקנ"ט, לעת המנחה, הודיעו לאדמו"ר הזקן כי תפשי הוא.

* * *

במהירות-ברק התפשטה הידיעה אשר האדמו"ר יצא לחפ"שי, והחסידים אשר בפטרבורג התאספו לחכות על רבם בבית אחד החסידים המפורסמים שבעיר.

השמחה של החסידים וההפגנה הפומבית שלהם ברחובות עיר פטרבורג היתה סוערת ושואנת. בכל זאת התאפקו החסידים ולא נגעו בכבוד מנגדיהם אף בדבור, כי זכרו את דברי רבם אודות זה, ידעו אשר האדמו"ר הפץ בשלום למרות כל העינויים והיסורים שסבל, והי' להם לחוק.

מיד אחר החופש כתב אדמו"ר הזקן להחסידים מכתב כל-לי¹³. בו הוא מבאר "שבכל חסד וחסד שהקב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד". ומזהיר את החסידים להת"יחס בטוב אל המנגדים, בתקוה, אשר "כולי האי ואולי

13) נודע בשם: קטנתי — ע"ש התחלת המכתב — ונדפס לקמן בהוספה ג.

— 18 —

האדמו"ר לא הסכים לשום נסיעה איזו שהיא, רק ציוה לנסות את המרכבה מהכביש הרוחב הצדה ושמה שבת את הש"ק. זה הי' ב' או ג' קילומטר מהישוב סעליבא-וורדיא סמוך לעיר נעוול, פלך וויטבסק. והחסידים מנעוול ידעו את המקום ששם שבת אדמו"ר הזקן, בדרכו לפטרבורג.

כבואם לפטרבורג אסרו את האדמו"ר הזקן במאסר היותר בכית האסורים במבצר "פטרופלסקי". יוחר משבעה שבועות - נ"ג ימים - הי' אדמו"ר הזקן תפוס במאסר. ומתם-שלשה שבועות הואשונים - ישב ב"מאסר יחידי" המיוחד למורדי במלכות. ועידה מיוחדת עיבדה את חומר האשמה נגד האדמו"ר הזקן, והדרישה וחקירה החקיימו בהשגחה של שמירה מזוינה, ע"י חוקר ודווש סודי. סכנה גדולה היתה מוחפת על אדמו"ר הזקן, כי נאשם בתור מורד במלכות, ואשר מתכוון הוא - כפי שכתבו המלשינים ב"המסירה" - להכריז עצמו מלך בישראל וללכת כראש חיל ישראל לכבוש את ארץ ישראל. אשמה אשר ענשם הוא משפט מות. שרי מלוכה שונים בקרו לפעמים תכופות את אדמו"ר הזקן במאסרו, בחפצם להכיר את האיש המלא-עוז המורד במלכות, הרוצה למרוד במלכות האדירה והחזקה של משינת רוסיא, ונאו לידי הכרה, כי אדמו"ר איש אלקים קדוש הוא, בעל מדעים ממדריגה גבוהה, ולא פושע במלכות. וביום י"ט כסלו שנת תקנ"ט, לעת המנחה, הודיעו לאדמו"ר הזקן כי חפשי הוא.

במהירות-ברק התפשטה הידיעה אשר האדמו"ר יצא לחפשי, והחסידים אשר בפטרבורג התאספו לחכות על רבם בבית אחד החסידים המפורסמים שבעיר. השמחה של החסידים וההפגנה הפומבית של החסידים בחובות עיר פטרבורג-היתה סוערת ושואנת. בכל זאת החזיקו החסידים את עצמם מלנגוז בכבוד מנגדיהם אף במילים. זכרו את דברי רבם אודות זה, והי' להם לחוק. ידעו אשר האדמו"ר חפץ בשלום למות כל העינויים והיסורים שסבל. מיד אחר החופש כתב אדמו"ר הזקן לחסידים מכתב כללי, אשר בו הוא מבאר את חסדו וחסד החופש אשר הקב"ה עושה לאדם צריך לפעול עליו להיות שפל רוח ועניו יותר. ומזהיר את החסידים להתייחס בטוב אל המנגדים, בתקוה, אשר טוב"ס הם יכירו את האמת.

חג הגאולה י"ט כסלו הוא יום טוב של מסירות נפש על תורת החסידות, מסירות נפש על מדות טובות, אחדות, אהבה ואחרה, שלום וריעות. י"ט כסלו הוא של השתא הוא פעם המאה חמישים ושלוש, אשר חסידי חב"ד בכל מרחבי תבל חוגגים את חג הגאולה של אדמו"ר הזקן. חסידי חב"ד צריך להיות חקוק בזכרונם, אשר רבנו הגדול והקדוש השאיר לנו ירושה קדושה וזוהי תורת החסידות והמתנה הגדולה והקדושה של מדות חסידיות. אדמו"ר הזקן ואחריו כל רבותינו הקדושים נשיאי חב"ד ותורת החסידות דורשים, אשר כל השייכים אליהם יהיו כמשפחה אחת, כל אחד יתעניין בטובת חב"ד ויעזור בכל מאי דאפשר.

בעת הקשה - בחומר וברוח - הזאת, אשר כל אחינו בני ישראל חיים בה, והחובה מוטלת על כל אלו להתאחד בדעה אחת ובלב אחד בהחזקת הדת, בהחזקת מצב הרוחני ע"י יסוד שיעורי לימוד, ובפרט ללמוד המאמרים הק' של רבותינו הק'. הזכות הגדולה והבלי גבולי של רבינו הגדול והקדוש, בעל השמחה, וזכות שאר הרביים והצדיקים יגן עלינו ועל כלל ישראל, אשר השי"ת ירחם עלינו בתוך כלל ישראל וישלח לנו גואל צדקנו ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ ויוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה במהרה בימינו, אמן.

אנוודע בשם: קטנתי - ע"ש התייבה והתחלת המכתב - ונדפס באגה"ק של ס' החניא ס"ב ב' חב"ד וכל הנלוים עליהם וכל אלו אשר שם רבינו הזקן יקר להם, צריך הגהה זו: צריכה להיות בפנים במקום המסומן.

טרם פתח את הדרוש "לכה דודי" באולם הישיבה "תומכי-תמימים" בעת הקבלת פנים אמר כ"ק אדמו"ר בזה"ל:

"ידוע ומפורסם אשר בעת שמחת נישואין קומען נשמות האבות מן העולם האמת, ביז ג' דורות למפרע איז בכל ישראל, און פראַן וואָס מער און מער, וואָס אין דעם איז מדריגות שונות, ובתור הזמנה לנשמות הצדיקים הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' אשר יבאו אל החופה ולברך את הזוג, וועט מען איצט ריידן אַ חסידות, וואָס אַ חלק איז פון אַלטין רבין אַ חלק פון מיטעלן רבין, אַ חלק פון עלטער זיידן¹, אַ חלק פון זיידן² דער עלטער זיידע של הכלה, אַ חלק פון עלטער עלטער זיידן של החתן³, אַ חלק פון טאַטען⁴ דעם כלה'ס זיידע, האומר שמועה בשם אומרו יהא רואה כאלו בעל השמועה עומד לנגדו"⁵.

ע"כ לשונו הזהב.

המור"ל.

(1) כ"ק אדמו"ר הצ"צ.

(2) כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

(3) כ"ק הרה"ק ר' ברוך שלום בנו בכורו של הצ"צ (ראה שיחת יום ב' דחגה"ש תשי"ג סי"ח (תו"מ ח"ח ע' 218)).

(4) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב.

(5) ירושלמי שקלים פ"ב ה"ה.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יקותיאל זוסמאן בן הרה"ח ר' שמואל מנחם מענדל ע"ה

וזוגתו מרת רייזל בת הרה"ח ר' אליעזר ע"ה

ריבקין

הרה"ח מנחם שמואל דוד הלוי שד"ר בן הרה"ח ר' שמעון ע"ה

וזוגתו מרת לאה בת אברהם אבלי הכהן ע"ה

רייטשיק

הרה"ח ר' בצלאל בן הרה"ח חיים שניאור זלמן ע"ה

וזוגתו מרת אסתר לאה בת ר' שמואל טובי' ע"ה

קליין

לזכות

החתן הת' **מאיר חיים** והכלה מרת **סימא** שיחיו

ריבקין

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

כ"ף אדר שני ה'תשס"ח

» • «

ולזכות הוריהם וזקניהם

הרה"ת ר' **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **חנה העניא** שיחיו **ריבקין**

הרה"ת ר' **אברהם פסח** וזוגתו מרת **שטערנא שרה** שיחיו **קליין**

הרה"ת ר' **עזריאל** וזוגתו מרת **שרה** שיחיו **חייקין**